

ОПШТИНА ШУТО ОРИЗАРИ

СТРАТЕГИЈА ЗА ЛОКАЛЕН ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ
за периодот 2014 - 2020 година

Јуни, 2014 година

СОДРЖИНА

Предговор	5
Вовед и методологија.....	6
1. Краток историјат на општина Шуто Оризари.....	9
2. Географска положба и природни ресурси	9
Географска положба	9
Природни ресурси.....	10
3. Демографија	11
Население.....	11
Степен и структура на вработеност.....	15
Степен на образование.....	17
4. Образовен систем.....	19
Предучилишно воспитание	19
Основно образование.....	20
Средно образование.....	22
5. Економија	23
Опис на поважните стопански сектори	25
6. Инфраструктура	29
Патишта и патни мрежи	29
Сообраќај.....	30
Водоснабдување	30
Канализација и пречистување на отпадни води.....	31
Телекомуникации	31
Енергетска инфраструктура.....	31
7. Бизнес опкружување.....	33
Банки и финансиски услуги	33
Локална даночна политика и даночни услуги	33
Аспекти на урбанистичко планирање	33
Поддршка на бизнис секторот.....	33
8. Локална самоуправа.....	35
Организациона структура.....	35
Јавни претпријатија во реонот Шуто Оризари	36
9. Здравство.....	37
10. Социјален сектор.....	39
11. Животна средина.....	41
12. Невладин сектор	42
13. Култура и медиуми.....	43
14. Визија.....	43
15. Стратешки цели	43

Подготовката и печатењето на оваа публикација е поддржано од Фондација Отворено општество-Будимпешта, грант од програмата МТМ.

Стратегијата за локален економски развој на општина Шуто Оризари е изработена преку проектот „Општините во акција за Ромите“ реализиран од општина Шуто Оризари и Ромскиот бизнис информативен центар (РБИЦ), во соработка со Македонскиот центар за меѓународна соработка (МЦМС) и Институтот за социјални промени – ИнСоК.

Публикацијата е изработена во соработка со консултантската компанија Европска развојна агенција - Скопје.

1.	Одржлив економски развој	44
	SWOT анализа.....	45
	Акциски план	46
2.	Подобрување на квалитетот на живеење преку образование, здравствена и социјална заштита, култура и спорт.....	51
	SWOT анализа.....	52
	Акциски план	53
3.	Подобрување на инфраструктура и заштита на животна средина	57
	SWOT анализа.....	58
	Акциски план	59
16.	Користена литература	65

Предговор

Почитувани,

Чест ми е да Ви ја претставам Стратегијата за локален економски развој на општина Шуто Оризари, изработена во рамките на проектот “Општините во акција за Ромите”. Носители на проектот се општината Шуто Оризари и Ромскиот Бизнес Информативен Центар (РБИЦ), а финансиски е поддржан од Фондацијата отворено општество од Будимпешта, **во соработка со Македонски Центар за меѓународна соработка (МЦМС) и Институт за социјални промени - ИнСоК**, преку програмата “Пристап на Ромите до фондови”.

Стратегијата беше усвоена на седницата на Советот на општина Шуто Оризари на 16.06.2014 година.

Стратегијата за локален економски развој на општина Шуто Оризари се базира на утврдените потреби и стратешки цели во општината, како и на реалните материјални можности за обезбедување одржлив економски развој и подобрување на квалитетот на животот на граѓаните.

Во таа насока, исклучително внимание ќе посветиме за имплементација на акциските планови кои произлегоа од процесот на подготовка на оваа стратегија, како и во обезбедување на финансиски ресурси потребни за реализација на предложените активности.

Ја користам оваа можност да ја изразам својата благодарност до сите учесници за својот ентузијазам и придонес во подготовката на овој важен стратешки документ. На крајот, сакам јавно да се заблагодарам на Фондацијата отворено општество од Будимпешта за помошта при изработката на овој стратешки документ.

Со почит,
Градоначалник *Елвис Бајрам*
Општина Шуто Оризари

Вовед и методологија

Стратегијата за локален економски развој на општина Шуто Оризари е изработена со примена на концептот на локално планирање засновано врз принципите на партиципативност, транспарентност и еднаквост на сите засегнати поединци, групи, организации, установи и институции во локалната заедница и градот Скопје. Следењето на наведените принципи овозможува одржлив економски развој на општината и подобрување на квалитетот на живот на граѓаните.

Заради застареноста на дел од податоците достапни од Заводот за статистика (како што е пописот на населението од 2002 година), а со цел на снимање на реалната состојба во општината, беа испратени официјални дописи со барање на податоци до следните институции: Завод за статистика, Агенција за вработување, Централен регистар, Центар за социјални работи, Јавно комунално претпријатие на град Скопје, Управа за јавни приходи, и ЕВН Македонија.

Истовремено, беше спроведено и теренско и анкетно истражување на состојбата во општина Шуто Оризари. Во овие истражувања беа вклучени граѓаните и релевантните институции, како основните училишта и градинката, здравствениот дом и приватните здравствени установи, пазарот во Шуто Оризари, народната кујна и Јавна Установа Меѓуопштински центар за социјална работа на град Скопје - Одделение за остварување на правата од социјална и детска заштита на подрачје Шуто Оризари.

Во периодот од март до мај 2014 година, се одржаа две работилници со граѓани и четири работилници со локалните власти и претставници од институциите, со цел за идентификување на проблемите и потребите во општината, стратешка анализа на постоечката ситуација т.е. SWOT анализа, и дефинирање на визијата и стратешките развојни цели.

Изработената стратегија за локален економски развој вклучува анализа на состојбата во општина Шуто Оризари, SWOT анализи, дефинирана визија и стратешки цели, како и акциски планови за секоја идентификувана стратешка цел за подобрување на економскиот развој на општината и квалитетот на животот на граѓаните.

Работната група беше составена од преставници на локалните институции, други и заинтересирани страни, граѓански организации и индивидуи. На работилниците, присуствуваа следните лица и истите контрибуираа кон изработката на овој стратешки документ:

	Име и презиме	Институција	Позиција
1	Елвис Бајрам	Општина Шуто Оризари	Градоначалник
2	Аднан Мемед	Општина Шуто Оризари	Шеф на кабинет
3	Енвер Иљаз	Општина Шуто Оризари	Советник на Советот на Општина Шуто Оризари
4	Сали Фаик	Општина Шуто Оризари	Комунален редар
5	Дејан Шаќир	Општина Шуто Оризари	Обезбедување
6	Ерхан Фејзов	Општина Шуто Оризари	Волонтер
7	Трајан Али	Општина Шуто Оризари	Комунален работник
8	Валентин Дузлевски	Општина Шуто Оризари	Советик во Секторот за урбанизам
9	Ѓеорги Клиначревски	Општина Шуто Оризари	Советник во Секторот за комунални дејности

10	Лазо Здравев	Општина Шуто Оризари	Советник во Секторот за урбанизам
11	Данчо Арсов	Општина Шуто Оризари	Раководител на Секторот за финансии и администрација
12	Коста Шекутковски	Општина Шуто Оризари	Советник во Секторот за урбанизам
13	Анџела Јовчевска	Општина Шуто Оризари	Надворешен соработник за проектот
14	Азра Цаноска Алиоски	Општина Шуто Оризари	Надворешен соработник за проектот
15	Рамиза Далипова	Општина Шуто Оризари	Ромски Информативен Центар
16	Демир Шаин	Општина Шуто Оризари	Ромски Информативен Центар
17	Екрем Иљаз	Секретаријат за спроведување на рамковен договор	Државен службеник – нераспределен
18	Зоран Димов	Ромски Бизнис Информативен Центар / ТВ БТР	Директор
19	Милена Кочовска	Ромски Бизнис Информативен Центар	Асистент
20	Беќим Мехмед	Министерство за труд и социјална политика	Самостоен референт
21	Алмир Шаип	Здравствен Дом	Медицински техничар
22	Јасмина Зеќир	Јавна Установа Меѓуопштински Центар за Социјална Работа	Самостоен референт
23	Ирена Велкоска	Здружение за заштита на правата на децата	Координатор на дневниот центар за деца на улица
24	Емир Кадри	ДСУ Браќа Миладиновци	Библиотекар
25	Сабина Мемед	ОУ Браќа Рамиз и Хамид	Наставник по англиски јазик
26	Ахмед Кадри	ОУ Браќа Рамиз и Хамид	Наставник по ромски јазик
27	Асип Селим	ОУ Браќа Рамиз и Хамид	Наставник по англиски јазик
28	Даниел Петровски	ОУ Браќа Рамиз и Хамид	Наставник по ромски јазик
29	Ѓулсефа Куртеши	ОУ Браќа Рамиз и Хамид	Директор
30	Фаик Садика	ОУ 26 ЈУЛИ	Претседател на училишен одбор
31	Санела Емин	ЈОУДГ „8-ми АПРИЛ,,	Директор
32	Сонѓул Шабан	ЈОУДГ „8-ми АПРИЛ,,	Администрација
33	Сабина Сејфула	ЈОУДГ „8-ми АПРИЛ,,	Дефектолог

34	Шукрије Усеин	ЈОУДГ,,8-ми АПРИЛ,,	Негователка
35	Селат Јашар	ЕВН Македонија	Медијатор
36	Исеин Бајрам	ТВ БТР	Камерман
37	Рамуш Муарем	ТВ БТР	Новинар
38	Моника Ибраими	ТВ БТР	Асистент
39	Фејзула Куртиши	Автомеханичарска работилница	Автомеханичар
40	Усеин Керим	Такси компанија	Возач – таксист
41	Илхан Куртиш	Секретаријат за спроведување на рамковниот договор	Државен службеник – нераспределен
42	Сељадин Елезовиќ ⁰	Секретаријат за спроведување на рамковниот договор	Државен службеник – нераспределен
43	Керим Тахир	Секретаријат за спроведување на рамковниот договор	Државен службеник – нераспределен
44	Емирхан Селим	Секретаријат за спроведување на рамковниот договор	Државен службеник – нераспределен
45	Сабина Сали	Секретаријат за спроведување на рамковниот договор	Државен службеник – нераспределен
46	Сали Бајрам	Фонд за пензиско и инвалидско осигурување	Пензионер
47	Јусуф Денис	Невработен	Граѓанин
48	Екрем Нуредин	Невработен	Граѓанин
49	Касум Нуредин	Невработен	Граѓанин
50	Надин Јусуф	Невработен	Граѓанин
51	Сулејман Куртеши	Невработен	Граѓанин
52	Кемал Шабан	Невработен	Граѓанин
53	Ѓурѓеман Куртиш	Невработен	Граѓанин
54	Алкај Алил	Невработен	Граѓанин
55	Енрико Јашар	Невработен	Граѓанин
56	Наташа Постоловска	Европска Развојна Агенција	Консултант
57	Гордана Несторовска	Европска Развојна Агенција	Консултант
58	Драгана Челева	Европска Развојна Агенција	Консултант

1. Краток историјат на општина Шуто Оризари

Шуто Оризари почнува да се развива кон крајот на 1963, почетокот на 1964 година, со населување на првите жители, претежно Роми. Името потекнува од зборот “шудо” што во превод значи неплодно-шудо. Со постепено обликување на населбата, Општината Шуто Оризари почнува да добива изглед на урбанизирано приградско соседство. Со тек на време населбата се здобива со свои административни и културни институции. Во 1996 година Шуто Оризари заедно со двете села околу него - Горно и Долно Оризари, формираат самостојна административна единица - општина Шуто Оризари.

Општина Шуто Оризари е првата општина во светот со мнозинско ромско население. Градоначалник на општината е Елвис Бајрам.

2. Географска положба и природни ресурси

Географска положба

Во рамките на територијалната поделба од 1996¹ година и новиот закон за територијална организација од 2004 година², Скопје се состои од 10 општини, меѓу кои е и општината Шуто Оризари. Оваа општина се наоѓа во Скопската котлина, во северниот дел на градот Скопје и претставува составен дел на градот. Таа е лоцирана на северниот дел на градот и се граничи со општините Бутел и Чучер Сандево. Според член 8 од Законот за градот Скопје, граничната линија на Шуто Оризари започнува од раскрсницата на трите гранични линии на општините Бутел, Шуто Оризари и Чучер Сандево и ја следи граничната линија на општина Бутел по локалниот пат до Визбегово, свртува на патот кон Визбегово, продолжува по надворешната гранична линија на Горно Оризари до раскрсницата на трите гранични линии на Бутел, Шуто Оризари и Чучер Сандево. Општина Шуто Оризари зафаќа површина од 7,48 km² и има густина на населеност од 2.943,75 жители/km².³

Во состав на општината влегува селото Горно Оризари. Поделбата на градот Скопје по општини со бројност на население и вид на населено место е прикажана во табелата подолу.

1 Закон за територијална поделба на Република Македонија и определување на подрачјата на единиците на локалната самоуправа, Службен весник на РМ, бр. 49/96
2 Закон за територијална организација на локалната самоуправа во Република Македонија, Службен весник на РМ, бр. 55/04
3 Државен завод за статистика

Табела бр.1 Населени места во општините со седиште во Градот Скопје

	Име на општината	Населено место (села)		Население	
		1994 г.	2002 г.	1994 г.	2002 г.
0	Скопје			444760	506926
	Градско население				411841
	Селско население				95585
	Шуто Оризари				22017
		1	Горно Оризари		454

Извор: Вкупно население, домаќинства и станови-Дефинитивни податоци по населени места Книга X. ДЗС, Скопје 2004 година

Природни ресурси

На територијата на општина Шуто Оризари нема значајни природни ресурси како метални и неметални минерални сировини, енергетски сировини, термални и термоминерални води. Сепак, имајќи ја предвид местоположбата на општината, постои добар потенцијал за искористување на соларната енергија како извор на топлотна и електрична енергија имајќи предвид дека вкупното годишно сончево зрачење во Република Македонија варира од минимум 1250 kWh/m² во северниот дел до максимум 1530 kWh/m² во југозападниот дел што доведува до просечно годишно сончево зрачење од 1385 kWh/m². За Скопскиот регион годишниот просек за дневното зрачење изнесува 3,4 kWh/m².⁴

Обработливото земјиште е на северната страна на општината од патот за село Визбегово до село Горно Оризари и е со вкупна површина од 396,8 ха. Според податоците од Државниот завод за статистика, во 2012 година помалку од една третина од обработливото земјиште се искористува за садење на пченица 25ха, јачмен 25ха, лозја 15ха, пченка 6ха, овес 3ха, зеленчук 15ха, фуражни растенија 4ха и овошни насади.⁵ Неплодните површини се со квадратура од 52 ха.⁶

⁴ Влада на Република Македонија, Министерство за економија, Стратегија за искористувањето на обновливите извори на енергија во Република Македонија до 2020 година, стр 45, Скопје 2010

⁵ Државен завод за статистика, Книга: 5.4.13.02

⁶ Општина Шуто Оризари

3. Демографија

Население

Генералната слика за населението во општина Шуто Оризари, според пописот на населението, домаќинствата и становите во Р.М. од 2002 година е дадена во табелите подолу. Според податоците, 60,6% од вкупното население во општината е од ромска етничка припадност.

Табела бр.2 Попис 2002: Вкупно население на Република Македонија според припадноста кон етничка заедница, по општини, според административно-територијалната организација од 2004

Општина	Етничка припадност								
	Вкупно	Македонци	Албанци	Турци	Роми	Власи	Срби	Бошњаци	Останати
Шуто Оризари	22 017	1 438 (6,53%)	6 675 (30,32%)	56 (0,25%)	13 342 (60,60%)	-	67 (0,30%)	177 (0,80%)	262 (1,19%)

РМ Град/ Општина	Македонци	Албанци	Турци	Роми	Власи	Срби	Бошњаци	Останати
РМ	64,18	25,17	3,85	2,66	0,48	1,78	0,84	1,04
Скопје	66,75	20,04	1,7	4,63	0,5	2,82	1,5	1,61
Шуто Оризари	6,53	30,32	0,25	60,6	0,0	0,3	0,8	1,2

Извор: ДСЗ, (2005) Процентуална дистрибуција пресметана од истражувачкиот тим

Вкупно население во општина Шуто Оризари	Пол		Писменост		Домаќинства		Просечен број на членови во домаќинството
	Жени	Мажи	Писмени*	Неписмени*	Домаќинства	Станови	
22017	10941	11076	15890	1809	5102	5263	4.32

* Население на возраст од 10 и повеќе години

Извор: Државен завод за статистика, Попис 2002 година

Табела бр.3 Основни показатели за развојот на општините, 2012

	Живо-родени	Умрени		Природен прираст	Бракови	
		Вкупно	умрени доенчиња		Склучени	разведени
Шуто Оризари	509	175	7	334	252	52

Извор: Државен завод за статистика

Табела бр.4 Густина на населението, Град Скопје, 2002

РМ/град/општини	Површина км2	Густина на население
РМ	25713	78,7
Град Скопје	572	886.2
Шуто Оризари	7,48	2.943,75

Извор: Државен Завод за Статистика, пресметано од истражувачкиот тим

Во општината сеуште постои проблем со жители без лична документација, со кои вкупниот број на население на територијата на општината би бил поголем (на пример, само во мај 2014 година, детектирани се 25 деца без лични документи во овој регион).⁷

Миграциските движења на населението покажуваат тренд на зголемување на вкупното население во општина Шуто Оризари, и се прикажани во следните табели заедно со старосната структура на населението (од кое само 4.6% е над старосната граница од 65 години, и се разликува значително од населението во Град Скопје над истата старосна граница кое изнесува 10.4%):

Табела бр.5 Вкупно доселени и отселени граѓани и миграционо салдо за Република Македонија, по општини, 2012

Општина	Доселени			Отселени			Миграционо салдо		
	вкупно доселени	доселени граѓани во рамките на Република Македонија	доселени граѓани во Република Македонија од други држави	вкупно отселени	отселени граѓани во рамките на Република Македонија	отселени граѓани од Република Македонија во други држави	вкупно миграционо салдо	миграционо салдо во рамките на Република Македонија	миграционо салдо / во други држави
Шуто Оризари	31	31	-	41	41	-	- 10	- 10	-

Извор: Државен завод за статистика

Табела бр. 6 Внатрешни миграции : Доселени и отселени граѓани по пол и по возраст, по општини, по години

	2012														
	Внатрешни миграции : Доселени граѓани по пол и по возраст, по општини, по години														
	Вкупно	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65 и повеќе
Шуто Оризари	31	-	-	-	5	7	5	6	2	1	1	-	1	1	2
	Внатрешни миграции : Отселени граѓани по пол и по возраст, по општини, по години														
	2012														
Шуто Оризари	41	-	-	-	4	11	4	9	3	2	1	2	-	1	4

Извор: Државен завод за статистика

Табела бр.7 Дистрибуција на населението според возрастни групи по општини, Попис 2002

	0-4	5-9	9-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85+	Непозната возраст
Скопје	30097	32788	35942	38117	40111	39973	38700	36900	35361	37152	37044	27497	24283	21500	14906	9906	4484	1916	249
Шуто Оризари	2 149	2 169	2 218	2 042	2 058	1 856	1 663	1 591	1 573	1 355	996	723	613	473	308	117	63	32	18

Извор: Државен завод за статистика

Табела бр.8 Процентуална дистрибуција на населението според возрастни групи, Скопје, 2002

Град (општина)	Население по возрастна група - број и процент			Вкупно %	Вкупно број на население
	0-14	15-64	65 +		
Град Скопје	98827 19.5%	355138 70.1%	52961 10.4%	100.0	506926
Шуто Оризари	6536 29.7%	14470 65.7%	1011 4.6%	100.0	22017

Извор: Државен завод за статистика, процентуална пресметка од истражувачкиот тим

Степен и структура на вработеност

Општината Шуто Оризари, во соработка со Министерството за труд и социјална политика, а во рамките на имплементацијата на Декадата на Ромите, има изработено Локален акционен план за вработување за периодот од 2012 до 2015 година.

Состојбата на 31.03.2014 на невработени лица со место на живеење во општина Шуто Оризари, за 2073 невработени (активни и пасивни баратели на работа), табеларно е прикажана подолу според школска подготовка, пол, возраст и националност. Значително поголем е бројот на мажи баратели на работа во однос на жените.

Табела бр. 9 Невработени лица и други лица кои бараат работа, евидентирани во Агенцијата за вработување на Република Македонија, Центар за вработување на Град Скопје, со место на живеење во Општина Шуто Оризари, според школска подготовка и пол, со состојба на 31.03.2014 година

Општина Шуто Оризари	Вкупно	Без образование и со основно образование		Завршено средно образование		Високо образование		Магистри на науки	Доктори на науки												
		Мажи-Жени	Се=254	Мажи-Жени	Се=103	Мажи-Жени	Се=1			Мажи-Жени	Се=18										
Невработени лица (активни баратели на работа)	342	123	204	50	62	18	41	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	Се=1608	Се=1608	Се=1227	Се=254	Се=89	Се=103	Се=1	Се=18	Се=0	Се=0	Се=0	Се=0	Се=0	Се=0	Се=0	Се=0	Се=0	Се=0	Се=0	Се=0	
Други лица кои бараат работа (пасивни баратели на работа)	1055	553	804	423	80	50	74	0	0	4	7	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0
	Се=1608	Се=1608	Се=1227	Се=254	Се=89	Се=103	Се=1	Се=18	Се=0	Се=11	Се=7	Се=4	Се=2	Се=2	Се=2	Се=0	Се=0	Се=0	Се=0	Се=0	Се=0

Извор: Агенција за вработување на Република Македонија

Табела бр. 10 Невработени лица и други лица кои бараат работа, евидентирани во Агенцијата за вработување на Република Македонија, Центар за вработување на град Скопје, со место на живеење во Општина Шуто Оризари, според возраст и пол, со состојба на 31.03.2014 година

Општина Шуто Оризари	Вкупно	Од 15-19 год.		Од 20-24 год.		Од 25-29 год.		Од 30-34 год.		Од 35-39 год.		Од 40-45 год.		Од 45-49 год.		Од 50-54 год.		Од 55-59 год.		60 год. и повеќе			
		Се	Ж	Се	Ж	Се	Ж	Се	Ж	Се	Ж	Се	Ж	Се	Ж	Се	Ж	Се	Ж	Се	Ж		
Невработени лица (активни баратели на работа)	Се=465	М-342	Ж-123	М-15	Ж-10	М-64	Ж-27	М-34	Ж-15	М-31	Ж-8	М-20	Ж-13	М-26	Ж-14	М-20	Ж-14	М-35	Ж-5	М-47	Ж-10	М-50	Ж-7
	Се=25	М-1055	Ж-553	М-28	Ж-21	М-107	Ж-92	М-94	Ж-74	М-90	Ж-69	М-120	Ж-75	М-136	Ж-74	М-146	Ж-68	М-133	Ж-41	М-136	Ж-31	М-65	Ж-8
Други лица кои бараат работа (пасивни баратели на работа)	Се=1608	М-1055	Ж-553	М-28	Ж-21	М-107	Ж-92	М-94	Ж-74	М-90	Ж-69	М-120	Ж-75	М-136	Ж-74	М-146	Ж-68	М-133	Ж-41	М-136	Ж-31	М-65	Ж-8
	Се=168	М-1055	Ж-553	М-28	Ж-21	М-107	Ж-92	М-94	Ж-74	М-90	Ж-69	М-120	Ж-75	М-136	Ж-74	М-146	Ж-68	М-133	Ж-41	М-136	Ж-31	М-65	Ж-8
Други лица кои бараат работа (пасивни баратели на работа)	Се=91	М-64	Ж-27	М-34	Ж-15	М-31	Ж-8	М-20	Ж-13	М-26	Ж-14	М-20	Ж-14	М-35	Ж-5	М-47	Ж-10	М-50	Ж-7	Се=174	Се=167	Се=73	

Извор: Агенција за вработување на Република Македонија

Табела бр.11 Невработени лица и други лица кои бараат работа, евидентирани во Агенцијата за вработување на Република Македонија, Центар за вработување на град Скопје, со место на живеење во Општина Шуто Оризари, според националност и пол, со состојба на 31.03.2014 година

Општина Шуто Оризари	Вкупно	Македонци		Албанци		Турци		Роми		Срби		Власи		Бошњаци		Други		
		Се	Ж	Се	Ж	Се	Ж	Се	Ж	Се	Ж	Се	Ж	Се	Ж	Се	Ж	
Невработени лица (активни баратели на работа)	465	342	86	80	15	4	2	269	63	0	0	0	0	5	4	1	6	2
	1608	1055	144	267	102	9	4	1034	369	3	2	1	0	3	0	19	12	7
Други лица кои бараат работа (пасивни баратели на работа)	1608	1055	144	267	102	9	4	1034	369	3	2	1	0	3	0	19	12	7
	1608	1055	144	267	102	9	4	1034	369	3	2	1	0	3	0	19	12	7

Извор: Агенција за вработување на Република Македонија

Дел од невработените лица од погоре прикажаните 2073 вкупно невработени со живеалиште во општина Шуто Оризари, т.е. 84 лица, се корисници на паричен надоместок. Табеларно корисниците на паричен надоместок по основ на користење на истиот се прикажани подолу.

Табела бр.12 Невработени лица - корисници на паричен надоместок, евидентирани во Агенцијата за вработување на РМ, Центар за вработување на град Скопје, со место на живеење во Општина Шуто Оризари, со состојба на 31.03.2014 година

Време за кое се исплатува паричниот надоместок	Основ на користење на паричен надоместок				
	Стечај	Сезонци	Технолошки вишок од работен однос	Технолошки вишок-загубари	Вкупно невработени лица -корисници на паричен надоместок
До 3 месеци	1	2			3
Од 4 до 12 месеци	2	3	4		9
До вработување или до настапување на некој од основите за престанок на правото на паричен надоместок	1	1	27	1	30
Вкупно невработени лица-корисници на паричен надоместок	4	6	31	1	42

*Невработените лица –корисници на паричен надоместок се вбројани во вкупниот број на невработени лица

Извор: Агенција за вработување на Република Македонија

Степен на образование

Степенот на образование на жителите во општина Шуто Оризари во најголем процент е основно образование, и тоа дури 52,27% од населението на возраст од 15 и повеќе години. Дистрибуцијата на населението според школската подготовка, е прикажано табеларно подолу.

Табела бр.13 Вкупно население на возраст од 15 и повеќе години, според школска подготовка

	Вкупно	Без образование	Неком-плетно основно образование	Основно училште	Средно училште	Виша школа	Висока школа, факултет, академија	Магистратура	Докторат	Сеуште се во процесот на основно образование
Шуто Оризари	15 481	1 869	2 635	8 092	2 611	59	98	2	1	114
Процент		12,07	17,02	52,27	16,87	0,38	0,63	0,01	0,01	0,74

Извор: Државен завод за статистика, Попис 2002 година

Во самата општина постојат две основни училишта, основно училиште „Браќа Рамиз и Хамид“ каде учениците освен што учат на македонски јазик, имаат и предмет ромски јазик, и основно училиште е „26-ти Јули“ каде наставата се изведува на албански јазик.

Значително повисок процент на неписмено население постои во општина Шуто Оризари во споредба со просекот на ниво на Република Македонија и градот Скопје. Исто така, во општина Шуто Оризари значително поголема е неписменоста кај женското население, и е прикажано табеларно подолу.

Табела бр.14 Вкупно население на возраст од 10 години и повеќе според пол и писменост

	Вкупно		Мажи		Жени	
	Писмени	Неписмени	Писмени	Неписмени	Писмени	Неписмени
Вкупно	1 693 044	63 562	863 289	14 993	829 755	48 569
Скопје	433 139	10 902	215 256	2 143	217 883	8 759
Шуто Оризари	15 890	1 809	8 496	361	7 394	1 448

Извор: Државен завод за статистика, *Попис 2002 година*

Интересни се и податоците добиени од истражувањето „Мојата прва вистинска работа“, спроведено во месец април 2014 година од страна на граѓанската организација Ромски деловен информативен центар, кое имаше за цел да го детектира интересот на локалното население за вработување, а воедно и нивниот интерес и познавање на можностите за (само) вработување преку конкретните активни мерки за вработување, промовирани од Владата на РМ. Според добиените податоци, само 5,2% се активни баратели на работа, 15,1% се пасивни баратели на работа, 19,3% истакнале дека не се пријавуваат во Агенцијата за вработување, а 53,4% кажале дека се избришани од евиденција

4. Образовен систем

Во општината Шуто Оризари постои една градинка, две основни училишта, а од септември 2014 ќе стартува и средното училиште.

Предучилишно воспитание

На територијата на општина Шуто Оризари има една јавна градинка, ЈОУДГ ”8-ми Април“. Градинката згрижува деца од три до шест години и работното време е до 16:00 часот. Во оваа учебна година, градинката згрижува вкупно 127 деца, прикажани табеларно подолу по пол и возрастни групи.

Табела бр. 15 Деца и вработени во установи за згрижување и воспитание - детски градинки по пол, општини и години

	2012					
	Деца			Вработени		
	Вкупно	Женски	Машки	Вкупно	Женски	Машки
Шуто Оризари	150	73	77	14	13	1

Извор: Државен завод за статистика

Табела бр. 16 Деца згрижени во градинката 8-ми Април по возрастни групи за учебната 2013-2014 година

Возраст на деца	Вкупно деца	Групи	Машки	Женски
3-4 години	26	1	11	15
4-5 години	42	2	19	23
5-6 години	59	3	28	31
Вкупно	127	6	58	69

Извор: ЈОУДГ ”8-ми Април”

Вкупно во редовен работен однос во ЈОУДГ ”8-ми Април” има 8 вработени, од кои 6 учителки и 2 негователки, а додека проектно се ангажираат уште 3 негователки.

Во општината нема приватни градинки.

Во општината постои “Здружение за заштита на правата на детето” формирано од 1998 година. Во 2006 година со осум месечна поддршка од Светска банка е отпочнат проектот “Дневен центар за деца на улица” кој работи според принцип на заштита на правата на детето. Проектот продолжува во континуитет со помош на донации, и периодично по пет месечна поддршка од страна на МТСП, се со цел децата да се згрижени постојано. Дневен центарот згрижува стотина деца. Се згрижуваат деца од 4 годишна возраст па се до 17 години или полнолетство. 103 деца се континуирано згрижени од кои 2 деца се болни од туберкулоза и во март/април 2014 година има 101 дете. Некогаш во центарот има и деца со помала возраст како оние од две и три години кои се згрижени по два/три часа дневно поради учење на добри навики, заштита од злоупотреба и просење на улици. Децата обично престојуваат по една година во дневниот центар, редовно се следат и потоа ако нема подобрување се згрижуваат на подолг период. По заминување од дневниот центар од 2006 година кога е започнат проектот па се до 2014 година, досега 87 деца се инволвирани во образовниот систем.

Персоналот се состои од четворица вработени - стручен тим составен од социјален работник, психолог, програмски наставник, и периодично по двајца волонтери од Франција кои помагаат во работата со децата. Во мај 2014 во центарот има 25 деца без лични документи, а од 2006 година до 2014 година изземајќи ги претходно споменатите биле детектирани дополнителни 18 деца без лична документација, од кои 3 се во малолетничка вонбрачна заедница.⁸

Основно образование

Постојат две основни училишта, „Браќа Рамиз и Хамид“ и „26-ти Јули“. Во основното училиште „Браќа Рамиз и Хамид“ наставата се одвива на македонски јазик, вклучувајќи и предмет по ромски јазик. Во основното училиште „26-ти Јули“ наставата се одвива на албански јазик. Во општината нема специјални основни училишта за деца со посебни потреби. Во соработка со ОУ „Браќа Рамиз и Хамид“, училиштето за возрасни „Макаренко“ од Чаир оддржува настава во општина Шуто Оризари.

Основното Училиште „Браќа Рамиз и Хамид“ сеуште има салонит табли (од азбест) на покривот и има потреба од негово менување.

Двете основни училишта имаат паралелки од прво до деветто одделение. Во основното училиште „Браќа Рамиз и Хамид“ наставата се одвива во три смени за да ги задоволи потребите за 2147 ученици. Во основното училиште „26-ти Јули“ има паралелки со целодневна настава за 1963 ученици. Табеларно подолу е прикажана структурата на учениците во овие основни училишта по пол, како и бројот на вработени наставници во истите.

Табела бр. 17 Ученици во ОУ „Браќа Рамиз и Хамид“ – учебна 2012/2013 година

Основно училиште	Ученици	Паралелки	Женски	Машки
Браќа Рамиз и Хамид	2147	79	1053	1094

Извор: ОУ „Браќа Рамиз и Хамид“

Табела бр. 18 Ученици во ОУ. „26-ти Јули“- учебна 2012/2013 година

Основно училиште	Ученици	Паралелки	Женски	Машки
26-ти Јули	1963	76	995	968
I-VIII одделение	Ученици	Паралелки	Женски	Машки
Македонски наставен јазик /Ромски ученици	471	21	240	231
I-VIII одделение	Ученици	Паралелки	Женски	Машки
Албански наставен јазик и ученици	1492	55	755	737

Извор: ОУ „26-ти Јули“

Табела бр. 19 Наставници и ученици во основни училишта во општина Шуто Оризари, учебна 2012/2013 година, по пол

Наставници во основни училишта, по пол, по општини и учебни години	Ученици во основни училишта, по пол, по општини и учебни години						
	2012/2013			2012/2013			
	Вкупно	Жени	Мажи	Вкупно	Ученички	Ученици	
Шуто Оризари	208	159	49	Шуто Оризари	4 095	2 030	2 065

Извор: Државен завод за статистика

За учениците во основното образование нема обезбеден превоз за оние деца кои не живеат во близина на училиштата, односно живеат на одалеченост од повеќе од 1км од училиштата.

Училиштето за возрасни „Макаренко“ од Чаир оддржува настава и во општина Шуто Оризари, преку соработка и со О.У. „Браќа Рамиз и Хамид“ кои ги упатуваат учениците со недовршено основно образование и со навршена 17 годишна возраст да се дообразуваат во „Макаренко“. Овие ученици според законот повеќе не можат да бидат во редовниот образовен систем во основно образование. Училиштето „Браќа Рамиз и Хамид“ им издава решение за префрлување на учениците и ги упатува во „Макаренко“ каде учениците во една година завршуваат две учебни години.

Од крајот на минатата учебна година 2012/2013 во јуни месец, во О.У. „Браќа Рамиз и Хамид“ имало 49 ученици со наполнети 16 години, додека од полугодieto на оваа учебна 2013/2014 година има 35 ученици со веќе наполнети 16 години (табеларен приказ подолу).

Табела бр.20 Ученици со 16 години, јуни 2013 година, ОУ „Браќа Рамиз и Хамид“

11 ученици	VI-9 годишно
15 ученици	VII-9 годишно
8 ученици	VII-8 годишно
15 ученици	VIII-8 годишно

Извор: ОУ „Браќа Рамиз и Хамид“

Според податоците од Државниот завод за статистика, основното училиште за возрасни лица во општина Шуто Оризари го посетуваат 82 лица (табеларен приказ подолу).

Табела бр. 21 Основни училишта за возрасни лица, паралелки, ученици и наставници, по општини 2012/2013

	Училишта	Паралелки	Ученици		Наставници					
			Вкупно	Ученички	Вкупно		Со полно работно време		Со покусо од полното работно време	
					сé	жени	сé	жени	сé	жени
Шуто Оризари	1	6	82	40	7	6	7	6	-	-

Извор: Државен завод за статистика

Потребата од основно училиште за возрасни произлегува најчесто од ненавременото запишување на учениците во училиште.

Средно образование

Од септември 2014 година ќе започне наставата во првото средно училиште во општина Шуто Оризари со капацитет за околу 900 ученици. Училишната зграда се простира на 4.500 метри квадратни, има 18 кабинети, библиотека и училишна спортска сала.

До сега, учениците претежно се запишувале во Средното Економско Училиште “Арсениј Јовков” во општина Бутел. Од учебната 2010 година, Владата на Р.Македонија за сите средношколци на кои домот и училиштето им се на поголемо растојание обезбедува слободна карта за возење со автобускиот превоз на Јавното сообраќајно претпријатие (ЈСП).

5. Економија

Општината Шуто Оризари е една од 10-те општини во состав на Скопскиот регион. Споредбата на основните економски показатели за општината со регионот во кој се наоѓа, а и пошироко со показателите за целата држава, допринесуваат да се сфати поширокиот економски контекст кој се однесува на општината.

Во однос на бруто домашниот производ (БДП), во 2011 година, Скопскиот регион учествува со дури 42,2% во вкупниот БДП на Република Македонија, значително повеќе од преостанатите региони (табеларно прикажано подолу).

Табела бр.22 Бруто домашен производ, по години, по региони

	2011			
	БДП, во милиони денари	Структура на БДП, РМ = 100%	БДП, по жител, во денари	БДП, по жител, МК =100
Република Македонија	459 789	100	223 357	100
Вардарски регион	35 121	7,6	228 324	102,2
Источен регион	37 092	8,1	206 773	92,6
Југозападен регион	35 942	7,8	162 253	72,6
Југоисточен регион	44 688	9,7	258 230	115,6
Пелагониски регион	53 205	11,6	227 732	102
Полошки регион	33 406	7,3	105 728	47,3
Североисточен регион	25 511	5,5	145 554	65,2
Скопски регион	194 823	42,4	321 544	144

Извор: Државен завод за статистика

Сепак, иако Скопскиот регион има најголемо учество во БДП на Република Македонија, не е истовремено и регионот со економски најактивното население. Имено, според стапката на невработеност во 2011 година, овој регион е дури на третото место по Југоисточниот и Источниот регион. Во 2012 година невработеноста во Скопскиот регион бележи мало зголемување. Економската активност на населението на Република Македонија, по региони, е прикажана табеларно подолу.

Табела бр.23 Стапки на активност на населението на возраст на 15 години и повеќе по региони, по години

	Стапка на активност		Стапка на вработеност		Стапка на невработеност	
	2011	2012	2011	2012	2011	2012
Република Македонија	56,8	56,5	38,9	39	31,4	31
Вардарски регион	59,7	59,1	38	37,9	36,4	35,9
Источен регион	58,2	61,5	48,7	50,1	16,4	18,5
Југозападен регион	56,7	56,2	32,4	32,4	42,8	42,3
Југоисточен регион	71	70,7	64,4	60,9	9,3	13,8
Пелагониски регион	63,9	62,8	43,8	46,9	31,4	25,3
Полошки регион	43,9	44,5	30	29,3	31,8	34,2
Североисточен регион	53,7	52,1	21,7	24,6	59,6	52,8
Скопски регион	56,1	55,3	38,9	38	30,7	31,3

Извор: Државен завод за статистика

Во споредба со Скопскиот регион, во општина Шуто Оризари се забележува значително помала економска активност кај жените во споредба со мажите. Истото е табеларно прикажано подолу.

Табела бр. 24 Вкупно население во земјата на возраст од 15 години и повеќе, според активност, Попис 2002

	Економски активно и економски неактивно			Економски активно - Вкупно			Економски активно - Вработени			Економски активно - Невработени			Економски неактивно		
	Се	Мажи	Жени	Се	Мажи	Жени	Се	Мажи	Жени	Се	Мажи	Жени	Се	Мажи	Жени
Скопје	406392	197711	208681	200937	115377	85560	143745	81048	62697	57192	34329	22863	205455	82334	123121
Шуто Оризари	15470	7755	7715	5635	4011	1624	1907	1493	414	3728	2518	1210	9835	3744	6091

Извор: Државен завод за статистика

Опис на поважните стопански сектори

Структурата на деловните субјекти во Општина Шуто Оризари во однос на националната класификација на дејности по големина и стопански сектори е претставена во следнава табела:

Табела бр. 25 Активни деловни субјекти по големина, по општини, по години, состојба 31 декември

	2012		
	Вкупно	Микро	Мали
Шуто Оризари	270	211	57
		Средни	Големи
		1	1

Извор: Државен завод за статистика

Според податоците од Државниот завод за статистика на крајот на 2012 година има намалување на активните деловни субјекти во однос на 2009 година. Најголемо намалување има во основната дејност “Трговја на големо и мало”, но од друга страна постои зголемување на објекти за сместување и ресторани (табеларен приказ подолу).

Табела бр. 26 Активни деловни субјекти по сектори на дејност според НКД Рев.1, по општини, состојба 31 декември 2009

	Вкупно	2	-	-	24	-	9	172	7	36	3	6	1	2	15	14	-
Шуто Оризари	291	2	-	-	24	-	9	172	7	36	3	6	1	2	15	14	-
		Земјоделство, лов и шумарство	Рибарство	Рударство и вадење на камен	Преработувачка индустрија	Снабдување со електрична енергија, гас и вода	Трајектничтво	Трговија на големо и мало; поправка на возила,мотоцикли, предмети за лична употреба и за домаќинствата	Hotели и ресторани	Сообраќај, складирање и врски	Финансиско посредување	Активности во врска со недвижен имот, изнајмување и деловни активности	Јавна управа и одбрана; задолжителна социјална заштита	Образование	Здравство и социјална работа	Други комунални, културни, општи и лични услужни активности	Приватни домаќинства кои вработуваат домашен персонал

Извор: Државен завод за статистика

Табела бр. 27 Активни деловни субјекти по сектори на дејност според НКД Рев.2, по општини, по години, состојба 31 декември 2012

	Вкупно	270	2	23	4	8	144	31	13	2	3	3	2	2	14	1	16
Шуто Оризари	270	2	23	4	8	144	31	13	2	3	3	2	2	14	1	16	
		Земјоделство, шумарство и рибарство	Преработувачка индустрија	Снабдување со вода; отстранување на отпадни води, управување со отпад; санација на околината	Трајектничтво	Трговија на големо и трговија на мало; поправка на моторни возила и мотоцикли	Транспорт и складирање	Објекти за сместување и сервисни дејности со храна	Информации и комуникации	Финансиски дејности и дејности на осигурување	Стручни, научни и технички дејности	Административни и помошни услужни дејности	Јавна управа и одбрана; задолжително социјално осигурување	Образование	Дејности на здравствена и социјална заштита	Уметност, забава и рекреација	Други услужни дејности

Извор: Државен завод за статистика

Според статистичките податоци, малите и средни претпријатија кои работат профитабилно и се извор за вработување, главно се од следниве носечки стопански сектори во општината:

- Трговија на големо и трговија на мало
- Поправка на моторни возила и мотоцикли
- Транспорт и складирање
- Преработувачка индустрија
- Објекти за сместување и сервисни дејности со храна
- Дејности на здравствена и социјална заштита.

Според државниот завод за статистика во 2011 година и инвестициите биле наменети за овие сектори:

Инвестиции во основни средства според намената на вложувањата, по општини, 2011 (сите правни субјекти)					
во милиони денари					
	Вкупно	Преработувачка индустрија	Градежништво	Трговија на големо и трговија на мало: поправка на моторни возила, мотоцикли	Јавна управа и одбрана; задолжително социјално осигурување
Шуто Оризари	64	41	11	11	1

Инвестиции во основни средства според намената на вложувањата и техничката структура							по општини, 2011 година (сите правни субјекти)		
Во милиони денари									
Општина	Вкупно	Материјални основни средства					Нематеријални основни средства		
		Сé	други згради и структури	машини и опрема			сé	компјутерски софтвер	други нематеријални основни средства
				Сé	домашни машини и опрема	увезени машини и опрема			
Шуто Оризари	64	61	17	44	0	44	3	2	1

Капацитетите во угостителскиот сектор во општината Шуто Оризари, се табеларно прикажани подолу.

Табела бр. 28 Капацитети во угостителството, по општини

	Број на угостителски објекти	Угостителски објекти (%)	Број на седишта	Број на седишта (%)	Површина на објектите (м2)	Површина на објектите (%)	Број на вработени	Број на вработени (%)
Шуто Оризари	12	0.25	141	0.07	398	0.12	39	0.24

Извор: Пописот на угостителството, 2008

Истражувањето на терен, покажа дека граѓаните не се информирани дали ХАСАП стандардот за производството и продажбата на храна на територијата на општината го имаат имплементирано угостителските објекти.

Според информациите од одржаните работилници и теренското истражување, пазарот во Шуто Оризари е во приватна сопственост и е на приватно земјиште.

6. Инфраструктура

Патишта и патни мрежи

Општина Шуто Оризари е добро поврзана со соседните општини на Градот Скопје, како и со самиот автопат преку обиколницата.

Патната мрежа во општина Шуто Оризари има вкупна должина од 33.00 км, од кои најголемиот дел патишта ја сочинуваат уличната мрежа во урбанизираните населени места, а мал дел отпаѓаат на патиштата што ги поврзуваат населените места во рамките на општината (табеларно прикажано подолу).⁹

Табела бр. 29 Состојба на локалната патна мрежа на територија на општина Шуто Оризари

Локални патишта	Непробиени	Земјени	Тампонирани	Асфалтирани	Вкупно
				33,00	
Должина (км)	-	-	-	33,00	33,00

Извор: Општина Шуто Оризари

Локалните патишта, со мали исклучоци, имаат коловозна покривка во мошне лоша состојба и несоодветна сообраќајна сигнализација.

На територијата на општината има два моста (надвозници) со вкупна должина од 55,00+23,00=83,00 м.¹⁰

Табела бр. 30 Преглед на мостови на локални патишта, состојба 31.12.2012

	Вкупно		Постојани		Привремени	
	број	метри	број	метри	број	метри
Шуто Оризари	2	83	2	83	-	-

Извор: Општина Шуто Оризари

⁹ Општина Шуто Оризари
¹⁰ Општина Шуто Оризари

Сообраќај

Во општината постои организиран градски автобуски транспорт од страна на Јавното Сообраќајно Претпријатие - ЈСП и приватните превозници, и тоа:

- Автобус број 19 од Карпош до Шуто Оризари - приватен и јавен сообраќај
- Автобус број 20 од железничка станица - Транспортен центар до Шуто Оризари - приватен сообраќај
- Автобус број 71 од Транспортен центар, поминува низ еден дел од општината Шуто Оризари, до с.Бањани - јавен сообраќај
- Автобус број 81 од с.Чучер Сандево, преку Шуто Оризари, до Транспортен центар - јавен сообраќај

Оддалеченоста од центарот на општината до меѓуградскиот автобуски и железничкиот сообраќај е 7км.

Водоснабдување

Водоснабдувањето во општината се врши преку градскиот водовод на кој има 4500 приклучоци, додека с. Горно Оризари се снабдува со вода од четири артерски бунари.¹¹ Начинот на водоснабдувањето е прикажан табеларно подолу.

Табела бр. 31 Општини кои се приклучени на градска водоводна мрежа

Р. Бр	Општина	Вкупен број на жители	Население кое се снабдува од градската водоводна мрежа				Население кое се снабдува од локални извори	
			Во границите на урбан опфат		Надвор од граници на урбан опфат		број на жит	%
			број на жит	%	број на жит.	%		
Градски општини								
10	Шуто Оризари	22017	21.563	97,9	/	/	454	2,1

Извор: Агенција за планирање на просторот

Особено во летниот период, водоснабдувањето претставува проблем за приклучоците на градската водоводна мрежа со оглед на тоа што самите водоводни цевки кои се поставени пред неколку декади не предвиделе задоволување на потребниот денешен капацитет. Истото го доведува до прашање и квалитетот на водата пред се за пиење, поради промена на стандардите во изработката на самите цевки за водоснабдување.

Канализација и пречистување на отпадни води

Пристап до санитација, односно пристап до канализација на градската фекална канализациона мрежа во урбаниот дел (град) на населбата Шуто Оризари, имаат околу 90% од населението, а преостанатите 10% фекалните канализациони води ги исфрлаат дел во септички јами, а дел истекуваат на јавни површини и ја загадуваат околината. Во руралниот дел, во село Горно Оризари, фекалните канализациони води се исфрлаат 100% во септички јами кои жителите редовно ги чистат (табеларен приказ подолу).

Табела бр. 32 Жители приклучени на градската канализациона мрежа

општина	вкупен број на жители	жители приклучени на градска канализација	жители кои не се приклучени на градската канализација
Шуто Оризари	21563	90%	10%
С. Горно Оризари	454		100%

Извор: Општина Шуто Оризари

Сепак, потребите на самата општина не се целосно задоволени со постоечкиот капацитет на канализационата мрежа.

Во моментот во општината Шуто Оризари, не постојат пречистителни станици и не се започнати активности за изработка на пречистителни станици за комунални отпадни води.¹²

Дополнително, територијата на општината е целосно непокриена со атмосферска канализациона мрежа.

Телекомуникации

Територијата на општината Шуто Оризари е целосно покриена од фиксните телефонски оператори, како и од сите мобилни оператори. Интернет приклучоците се исто така достапни.

Енергетска инфраструктура

Вкупно евидентирани броила за потрошувачка на електрична енергија на територијата на општината се 6728, со просечна потрошувачка од 350 kWh на физички лица и 3000 kWh на правни лица (табеларно прикажано подолу).

Табела бр. 33 Потрошувачка на електрична енергија во општина Шуто Оризари

Вкупно евидентирани броила	6728
Броила регистрирани на физички лица	6644
Броила регистрирани на правни лица	84
Просечна потрошувачка за физички лица	350kWh
Просечна потрошувачка за правни лица	3000 kWh

Извор: ЕВН Македонија, април 2014

Покрај електрична енергија, локалното население користи нафта за домаќинства и дрва за греење, според следната дистрибуција и тип на домување:

12 Општина Шуто Оризари

Табела бр. 34 Начин на затоплување на градбите

	Вкупно домаќинства	Централно топловодно греење	Топловодно греење со сопствена инсталација				
			на електрична енергија	на јаглен	на дрво	на течни горива	непоменати горива
Град Скопје	145339	44163	4640	302	2294	2364	50
Шуто Оризари	4015	/	10	14	40	6	4

Извор: Државен завод за статистика, Попис од 2002 година според територијалната организација во Законот од 1996 година

Табела бр. 35 Колективни и индивидуални станови во Скопскиот регион

	Вкупно станови	Површина (м2)	Колективно домување	Индивидуално домување	Колективно Домување (%)	Индивидуално домување (%)
Град Скопје	162118	11202749	69764	92354	43,03	56,97
Шуто Оризари	4252	252575	348	3904	8.18	91,82

Извор: Агенција за планирање на просторот

7. Бизнес опкружување

Банки и финансиски услуги

Во центарот на општината постои експозитура на една банка со еден вработен. Банкомати не се поставени во општината. При доделување на кредити на населението, истото се води како високо ризична категорија. Ваквата ситуација не го олеснува финансиското работење во општината.

Во општината исто така, нема осигурителни компании или кредитни одделенија.

Локална даночна политика и даночни услуги

Во согласност со процесот на децентрализација во Република Македонија, еден од клучните димензии е и фискалната децентрализација во надлежност на локалните самоуправи. Освен дотациите од буџетот на централната влада кои следуваат според законот за финансирање на единиците на локалната самоуправа, други закони овозможуваат на локалните самоуправи финансиска автономија и приходи од следниве даноци и давачки на локално ниво:

- Данок на имот
- Данок на наследство и подарок
- Данок на промет на недвижности
- Комунални такси
- Административни такси
- Надомест за уредување на градежно земјиште
- Надоместок од комунална дејност
- Надоместок за просторни и урбанистички планови
- Приходи од сопственост
- Приходи од закупнина
- Приходи од камати
- Приходи од продажба на имот
- Приходи од донации
- Приходи од парични казни
- Приходи од самопридонес
- Приходи од персонален данок на доход
- Приходи од данок на додадена вредност.

Аспекти на урбанистичко планирање

Сопственоста на градежното земјиште кое не е во приватна сопственост, сеуште не е префрлена во сопственост на единиците на локалната самоуправа.

Општина Шуто Оризари има донесено Генерален урбанистички план во декември 2012. Изработката на детален урбанистички план сеуште не е започната.

Поддршка на бизнис секторот

Поддршката на бизнис секторот во општината е неразвиена. Најпрво, нема некаков форум за соработка и размена на искуства меѓу бизнис структурите од локално ниво, а преку што би можело да се поттикне и интересот за зголемување на вработувањето на локалното население. Исто, општината, иако размислува во насока на креирање на индустријска зона, се уште нема превземено конкретни чекори и мерки за стимулирање на бизнисите (како на пример, ослободување/намалување на дел од локалните даноци и сл.)

Од друга страна, се уште не се создадени предуслови за поддршка на нови иницијативи за започнување на бизниси. На пример, не постои бизнис инкубатор кој би нудел услуги на заинтересираните страни за поддршка во процесот на отпочнување на бизниси. Исто така, не постојат институционални мерки и стратешки програми на општинско ниво кои би го поттикнале развојот на претприемништвото и малите и средни претпријатија, како столб на развојот на локалната економија. Повторно, истражувањето „Мојата прва вистинска работа,“ спроведено во месец април 2014 година од страна на граѓанската организација Ромски деловен информативен центар, кое имаше за цел да се детектира интересот на локалното население за вработување, а воедно и нивниот интерес и познавање на можностите за (само) вработување преку конкретните активни мерки за вработување, промовирани од Владата на РМ, покажа дека локалното население има интерес (а има и искуство, но за жал, работејќи како дел од сивата економија), но нема доволно знаење за отпочнување на сопствен/и бизнис/и.

Имено, процентот на оние кои никогаш не работеле е 60%, додека 97% од испитаниците се невработени. Бидејќи истражувањето е спроведено на пазарот во Шуто Оризари, резултатите индицираат дека и оние што се вработени се дел од сивата економија во земјата. Бидејќи отсуствува можноста Ромите самостојно да основаат фирма (немање на стартен капитал), во истажувањето се препорачува консултација, обука и наобразба за самовработување преку мали или семејни бизниси, пристап до информации за обезбедување стартно еднакви можности за започнување на сопствен бизнис (помош при регистрација, бесплатна подготовка на бизнис план, информативни материјали, обука на кадар, пазарна анализа на можностите, совети), создавање на база на податоци која ќе биде од корист на давателите и корисниците на услуги, имплементација на програми за вработување на млади Роми со ниско образование и квалификации, развивање претприемнички вештини кај младите (претприемника едукација, планирање за реализација на бизнис идеја и помош во започнувањето на нивен бизнис, развивање на посебни програми за стимулирање на вработувањето и самовработувањето на жени - Ромки како и обезбедување на активна улога на ромските граѓански организации да се поврзат со претпријатијата и да лобираат за вработување на Ромите.

8. Локална самоуправа

Организациона структура

Според систематизацијата на работните места, општината има предвидено вработување на 61 лице, вклучувајќи и формирање на сектор за Локален економски развој. Во моментот во општината се вработени 19 лица, прикажани по пол, образование и националност во табелата:

Табела 36. Вработени во општина Шуто Оризари, мај 2014, по пол, националност, образование и возраст

Вкупно 19 вработени	Според пол		
	мажи-14	жени-5	
Роми	5	Ромки	3
Македонци	3	Македонки	2
Босанци	1		
Срби	1		
Албанци	4		
Според образование			
основно 2	средно 12	високо 5	
ПОЗИЦИЈА	ЕТНИЧКА ПРИПАДНОСТ	ОБРАЗОВАНИЕ	ВОЗРАСТ
Градоначалник	Ром	Средно	36
Секретар	Ром	Високо	41
Раководител на сектор	Македонец	Високо	41
Советник	Македонец	Високо	45
Советник	Македонец	Високо	59
Секретар на совет	Ромка	Средно	43
Секретарка	Ромка	Средно	38
Референт	Ром	Средно	62
Референт	Македонка	Средно	40
Референт	Македонка	Средно	38
Референт	Албанец	Средно	30
Референт	Албанец	Средно	45
Референт	Албанец	Средно	44
Референт	Албанец	Средно	42
Советник	Србин	Високо	59
Возач	Босанец	Средно	39
Чувар	Ром	Средно	52
Чувар	Ром	Основно	55
Хигиеничарка	Ромка	Основно	50

Извор: Општина Шуто Оризари

Вработување на 61 лице е финансиски неиздржано според сегашната финансиска ситуација на општината, а сепак бројот на вработени од 19 лица во моментот на изработка на овој стратешки документ не е доволен да се задоволуваат потребите за тековното функционирање на општинската администрација. За да се надмине проблемот со недостаток на капацитет, во општината би требало да бидат вработени минимум 25 лица.

Советот на општината, според пол и припадност на политичка партија, е прикажан табеларно:

Табела бр. 37 Состав на Советот на општина Шуто Оризари

Вкупно :19			14-мажи	5 жени
Советници од партиите				
1.Сојуз на Ромите на Р.М.	2.ВМРО-ДПМНЕ	3.Обединети демократски сили на Р.М		
4.Демократска унија за интеграција		5.Демократска партија на Албанците		

Извор: Општина Шуто Оризари

Во општината се формирани 8 комисии и 2 одбора, според табелата:

Табела бр. 38 Комисии и одбори формирани во општина Шуто Оризари

Комисии формирани во општина Шуто Оризари	
1. Комисија за родова еднаквост	2. Комисија за одбор за општествени дејности
3. Комисија за прашање на меѓунационални односи	4. Комисија за заштита и права на пациентите
5. Комисија за мандатно имунитетни прашања	6. Комисија за бракови
7. Верификациона комисија	8. Кандидациона комисија
Одбори формирани во општина Шуто Оризари	
1. Одбор за одбележување на празници, манифестации за доделување на признанија и награди на општината	2. Одбор за прашање на буџет и финансии

Извор: Општина Шуто Оризари

Општината Шуто Оризари е во втората фаза на децентрализација. Имено, општината ги исполнила условите од првата фаза, има соодветен кадровски капацитет и покажала добри финансиски резултати во работењето со што преминала во втората фаза на фискалната децентрализација.

Јавни претпријатија во реонот Шуто Оризари

Општина Шуто Оризари нема надлежност и нема формирано јавни претпријатија. Јавните претпријатија кои работат на оваа територија се под надлежност на Градот Скопје.

9. Здравство

На територијата на Општина Шуто Оризари постои еден здравствен дом, една приватна поликлиника и две аптеки.

Структурата на вработените и медицинските области кои ги покриваат во здравствениот дом и во приватната поликлиника е следната:

Табела бр. 39 Структура на вработени и медицински области кои ги покриваат

А) Здравствен дом - Скопје, ООЗТ-ПЗЗ-Чаир, Проширена здравствена станица "Шуто Оризари"

		4 служби	6 доктори	5 сестри	Вкупно	10 ординации 13 мед.сестри 9 општи др. 1 лаборант 1 педијатар 2 стоматолози		
Служби		Вработени			Приватни амбуланти во здравствениот дом			
		Доктори	Мед. сестри	Ординации	Доктори	Мед.сестри		
Детска	1 Општи лекар	2		ПЗУ.Доктор Мирко	1 општи лекар	1		
				ПЗУ.Санос Вита	2 општи лекар	2		
				ПЗУ.Весна Медика	1 општи лекар	1		
Школска	1 Општи лекар	2		ПЗУ.Димче Медика	1 општи лекар	1		
				ПЗУ.Интергрин	2 општи лекари 1 педијатар	3		
				ПЗУ.Цветанка Медика	1 општи лекар	1		
				ПЗУ.Вита Кидс	2 општи лекари	2		
Лабораторија	1 Лаборант	/		ПЗУ.Дентика Нанчев	1 стоматолог	1		
				ПЗУ.Маја Дент	1 стоматолог	1		
				ПЗУ.Лабораторија	1 лаборант	/		
Дежурна (ноќна)	3 Општи лекари	3						

Работно време 24/7

Работно време во две смени
Стоматолошките ординации до 17часот.

* детската и школската служба вакцинира и врши систематски прегледи на деца од 0 до 14 годишна возраст.

Извор: Теренско истражување

Б) Поликлиника ИНТЕРГИН

Општа медицина	Интерна медицина	Лабораторија	Стоматологија	Вкупно вработени 18
4 општи лекари	1 специјалист по интерна медицина	1 биохемиски инженер	3 стоматолози	8 доктори
4 медицински сестри	1 медицинска сестра	1 лаборант	3 сестри	1 специјалист 8 сестри 1 лаборант

*Во приватната поликлиника четворица вработени се од општина Шуто Оризари

Извор: Теренско истражување

Здравствениот дом во Општината Шуто Оризари работи 24/7, односно има дневна служба од јавното здравство составена од 2 доктори (еден за претшколска и еден за школска возраст) и 4 медицински сестри. Покрај тимот од јавната установа постојат и 3 тимови за ноќна смена (3 тимови по 2 члена, еден доктор и една сестра) покриени концесионерски кои работат во Здравствениот дом и ја покриваат дежурната служба, празниците како и викендите. Од концесионерите има и 8 тимови (доктори-сестра) кои работат дневно и ги покриваат другите здравствени области од 0-100 возрастна доба (покрај оние од школска и претшколска возраст кои ги покрива тимот од јавната установа). Од јавната установа во здравствениот дом работат и еден тим од курир, чистачка и телефонист.

Во здравствениот дом нема гинеколог. И покрај општите услови кои здравствениот дом ги покрива, најмногу им недостига гинеколог од примарната здравствена заштита и од секундарната здравствена заштита.

Во рамките на болницата под концесија функционира и одделение за Црвен крст кое е наменето исклучиво за бегалци.

Во невладината организација “Сакам да знам” во општина Шуто Оризари еднаш неделно доаѓа гинеколог и лекар за кожни болести за консултативни прегледи.

Работното време на едната аптека е до 20 часот, а на другата до 22 часот. Дежурна аптека нема, двете аптеки се наоѓаат во општината Шуто Оризари и се достапни за граѓаните. Едната аптека се наоѓа во истата зграда на здравствениот дом, а додека другата на седум минутна оддалеченост од приватната Поликлиника Интергин.

10. Социјален сектор

Следната табела дава приказ на примателите на социјална помош во општина Шуто Оризари:

Табела бр 40. Корисници на социјална помош

Реден број	Опис	Вкупно корисници
1	Право на постојана парична помош	362
2	Право на социјална парична помош	1936
3	Право на паричен надоместок за помош и нега од друго лице	231
4	Право на здравствена заштита	/
5	Право на надоместок на плата за скратено работно време поради нега на телесно или интелектуално попречено дете	/
6	Право на еднократна парична помош или помош во натура	12
7	Право на домување	/
8	Право на парична помош на лице кое до 18 години возраст имало статус на дете без родители и родителска грижа	/
9	Право на самостојно живеење со поддршка	/

Извор: ЈУМЦСР Скопје Одделение за остварување на правата од социјална и детска заштита на подрачје Шуто Оризари

За точка 1 од табелата вкупно корисници на постојана парична помош има 362. Критериумите за добивање на постојана парична помош се :

- 1) Самохрани родители со деца до 3 години возраст (самохраните мајки за првородените три деца до 3 години возраст имаат право на здравствена заштита, ослободување од партиципација и право на детски додаток);
- 2) Стари лица над 65 години (сами и изнемоштени стари лица кои нема кој да ги издржува - деца, сопруг, сопруга итн);
- 3) Болни лица (лица над 18 години кои немаат никаква материјална заштита).

За точка 2 од табелата со вкупно 1936 корисници на социјална помош право на добивање социјална помош се остварува по основ на материјална необезбеденост и невработеност.

За корисниците на постојана парична помош, помошта се зголемува со текот на времето и примањата се повисоки, додека за корисниците на социјална помош помошта изнесува 100 % во првите две години, а потоа им се исплаќа по 50 %.

Од корисниците на социјална помош и постојана парична помош 80% Роми, 20% се од Албанци и околу 0,5% се Македонци.

Од корисниците на социјална помош 50% се мажи и 50% се жени затоа што социјалната помош се дава на семејства (според тоа колку членови има во семејството се зголемува социјалната помош).

Во општината постои народна кујна каде најсиромашните жители на општината се хранат од понеделник до петок.

Табела бр 41. Посебен додаток и народна кујна

Реден број	Опис	Вкупно корисници
1	Подносител на барања за посебен додаток	147
2	Корисници на посебен додаток	159
3	Семејства кои користат услуги од народна кујна	130

Извор: ЈУМЦСР Скопје Одделение за остварување на правата од социјална и детска заштита на подрачје Шуто Оризари

За точка 1 од оваа табела вкупниот број на подносител на барања за посебен додаток е 147, но еден подносител (родител) може да поднесе барање за своите две или три деца затоа вкупниот број на корисници на посебен додаток е 159, т.е. точка 2 од табелата.

Во врска со точка 3 од оваа табела вкупниот број на семејства кои имаат решение за добивање оброк од народната кујна е 130. Критериумите за добивање на решение за користење услуги од народната кујна се лицата да бидат корисници на социјална помош или на постојана парична помош и да се материјално необезбедени.

Според податоците добиени од вработените во народната кујна, се дели еден оброк на ден и тоа ручек од понеделник до петок, а во петок им се дели храна и за преку викенд. Има 130 семејства корисници на социјална помош кои имаат решение за добивање оброк, дополнителни 20 семејства за кои решението е во фаза на изработка и околу 10 нерегистрирани загроени семејства кои бараат оброк. Со оглед на тоа дека семејствата кои добиваат оброк се состојат од околу 9 членови им се дели по 1/8 оброк на член од семејство. Секој месец барањата на новорегистрираните семејства кои поднеле барање за добивање оброк се носат до социјалната служба. Од социјалната служба не се издадени нови решенија во последните 7 години.

Условите во кујната не ги задоволуваат потребите на граѓаните и на вработените (има двајца редовно вработени), нема греење, нема вода и градбата е во лоша состојба. Покрај тоа храната која се добива од домот 25-ти Мај во Бутел количински не ги задоволува барањата на социјално најзагроените семејства.

Според теренското истражување, постојат голем број семејства кои живеат во субстандардни услови, но нема изработена детална анализа за бројот и потребите за домување на лицата под социјален ризик.

Во општината не постои дом за стари лица. Истражувачкиот тим не успеа да добие податоци дали старите лица се сместуваат во домови во други општини, и колкав е нивниот број.

11. Животна средина

Општината има поднесено предлог програми за управување со отпад, поставување на урбана опрема и енергетска ефикасност до надлежните институции и сеуште е во исчекување на одговор на истите и нивно одобрување.

Со предлог програмата за управување со отпад се предвидува административците во Секторот за комунални работи, Секторот за животна средина и Инспекцијата на Општините, секојдневно да вршат снимања на терен, со цел да се детектираат местата каде полнењето и празнењето на контејнерите и кантите не е синхронизирано. Со планот се превидува и селекција на отпадот во урбаниот дел, кампања за значењето на селективното собирање и рециклирање, вклучително и на селективно собирање на преносливи батерии.

Во контекст на програмата за поставување на урбана опрема се предвидува поставување на информативни паноа, нови телефонски говорници, монтажно-демонтажни објекти, автобуски постројки, јавни санитарни јазли, самостојечки рекламни паноа, како и други типови на урбана опрема во која спаѓаат фонтани, чешми, клупи и корпи за отпадоци со и без пепелници и сл.

Состојбата на зеленилото во Градот Скопје е утврдена врз база на податоци добиени од ЈП ”Паркови и зеленило”, како и податоци од страна на општината. Табеларно истите се прикажани подолу.

Табела бр. 42 Состојба на зелените површини во Градот Скопје, 2010 година

Блоквско (станбено) зеленило	м2
Општина Шуто Оризари	1.300

Извор: Нацрт Леан 2 – Скопје

Согласно податоците од ЈП ”Паркови и зеленило”, состојбата за градско и вонградско зеленило за 2011 година е следна:

Табела бр. 43 Градско (станбено-блоквско) зеленило кое е под надлежност на општините

Општина	Површина м2
Шуто Оризари	16.340

Извор: Нацрт Леан 2 – Скопје

На територијата на општината постојат 7 диви депонии, или околу 57.180 м3 отпад. Подигнатиот отпад од диви депонии по години е следниот:

Табела бр. 44 Преглед на подигнат отпад од диви депонии по Општини

Општина	2006	2007	2008	2009	2010	Вкупно [т/год]	Вкупно [%]
Шуто Оризари	760	933	449	795	448	3.385	8,28

Извор: ЈП ”Комунална хигиена”

12. Невладин сектор

Од Централниот регистар не се доби официјален одговор за бројот на невладини организации регистрирани на територијата на општина Шуто Оризари. Според истражувањето на терен, беа детектирани десетина невладини организации кои активно работат на територијата на општината.

Во општината Шуто Оризари има повеќе невладини организации, а нивното делување го опфаќа и ромското население.

Листата на организации кои гравитираат и ги спроведуваат своите активности низ општина Шуто Оризари е следната:

- Здружение на љубители на ромска фолклорна уметност “Романо Ило”
- НВО Рома Ресурсен центар
- Здружение на Ромите развој на заедницата СУМНАЛ
- Ромски едукативен центар РЕЦ Амбрела - Скопје
- Иницијатива за Социјална промена Инсок
- Асоцијација на Роми жени и млади ЛУЛУДИ - Скопје
- Асоцијација на Жени Ромки „Есма“ - Скопје
- Центар на Роми на град Скопје - Скопје
- Центар за ромска заедница “ДРОМ” - Куманово
- Национален Ромски Центар
- Асоцијација „Нов Живот”
- Асоцијација за здравствена едукација и истражување - „ХЕРА,,
- ХОБС
- Дендо вас (Подадена рака), Скопје
- Ромски Бизнис Информативен Центар (РБИЦ), Скопје.

Така на пример, здружението на граѓани “Хера” им нуди здравствени, социјални и правни услуги на Ромите. На годишно ниво оваа невладина организација им помага на 2000 до 2500 Роми. Тука спаѓа бесплатен гинеколог, правни совети, пополнување на документи за социјална помош, како и документи за добивање на парична помош за трето дете. За да се стекнат со право на оваа парична помош, жените треба да ги имаат сите гинеколошки прегледи во текот на бременоста, за да имаат право да аплицираат. Следниот услов е редовна вакцинација. Бидејќи децата се често болешливи, тие не ги примаат сите планирани вакцини за таа година. Следната година се повторува целата постапка за вадење на документи која не е едноставна и лесна, па од тие причини се спроведуваат и овие активности.¹³

Поголем број од активните граѓански организации имаат воспоставена соработка со општината и другите локални институции. Општината Шуто Оризари е отворена за соработка на најразлични граѓанските иницијативи, во насока на подобрување на квалитетот на животот на локалното население и воопшто, на целата држава.

13 Центар за истражувачко новинарство, <http://scoop-mk.blogspot.com/2014/02/m.html>

13. Култура и медиуми

Во областа на културата не постојат предуслови за континуиран и организиран културен живот во оваа општина, а тоа се одразува и на одржувањето на културните активности.

Постојат две културни друштва, “Пралипе” и “Англунипе”, т.е. фолклорни ансамбли, кои се активни повеќе години.

Неколку аматерски асоцијации - организации, “Рома” и “Романо-МОТ”, функционираат на територијата на општината и најчесто нивните настапи се организираат во училиштата и приватните објекти.

Постојат повеќе спортски друштва, фудбалски клуб “Напредок” и боксерски клуб “Тернипе”.

Општината има недостаток од културен центар и библиотека, со што би се придонело кон развојот на културниот живот во општината.

Во однос на медиумите, постојат две локални телевизиски станици, ТВ БТР Национал и ТВ Шутел. Сепак, не постои локален весник и локално радио.

Во однос на верските објекти, постојат 3 поголеми џамии, 3 цркви од кои едната е Евангелска конгрешанска црква на Ромите, и повеќе храмови на дервишите сместени во самите живеалишта.

14. Визија

Визијата претставува преглед на совршената ситуација којашто со текот на времето може да се постигне во „идеален свет“. Визијата, како долгорочна стратешка определба кон која се стреми општина Шуто Оризари е следната:

“Општина Шуто Оризари е модерна општина со одржлив економски развој, развиена инфраструктура и висок квалитет на живот”

15. Стратешки цели

По извршената анализа на постоечката ситуација, т.е. SWOT анализата, како и преку работилниците спроведени со сите чинители на локалниот економски развој на општина Шуто Оризари (локалните власти, јавните претпријатија, приватниот и граѓанскиот сектор), официјалните податоци од релевантните институции, како и анкетното и теренското истражување, беа утврдени следните стратешки цели за постигнување на визијата:

1. Одржлив економски развој
2. Подобрување на квалитетот на живеење преку образование, здравствена и социјална заштита, култура и спорт
3. Подобрување на инфраструктура и заштита на животна средина

Со реализација на стратешките цели, ќе се постават основи за долгорочен и одржлив развој на општина Шуто Оризари и постигнување на дефинираната визија за самата општина.

1. Одржлив економски развој

Клучно за развојот на една општина е создавање на услови за одржлив економски развој. Имајќи ја во предвид моменталната состојба преку направената SWOT анализа, потенцирана е потребата од проактивна улога на локалната самоуправа за анимирање и поттикнување на локалниот економски развој и истото треба да се направи преку добро осмислен и стратешки организиран пристап.

Поставени се шест (6) конкретни цели за одржлив економски развој:

1. Подобрување на квалитетот на услугите на јавната администрација
2. Поддршка на развојот на мали и средни претпријатија (МСП)
3. Подобрување на бизнис опкружувањето
4. Привлекување на инвестиции
5. Поттикнување на земјоделството
6. Зголемување на вработувањето

За првата цел **“подобрување на квалитетот на услугите на јавната администрација”** се планира да се преземат повеќе активности во насока на зголемување на капацитетот на општинската администрација и подобрување на квалитетот на услугите. Активностите предвидуваат обуки за континуирана едукација на вработените и развој на специфични вештини врз основа на индивидуален план за едукација, вработување на нови лица според потребите во систематизацијата на работните места на општината, зголемување на бројот на вработени жени во администрацијата, формирање на сектор за локален економски развој, обука на тим за подготовка на предлог проекти за обезбедување на средства од различни фондови, воведување на ISO 9001 (стандард за квалитет на процеси), достапност на информации преку веб и РИЦ (Ромски информативни центри), пристапни рампи за лица со хендикеп до општинската зграда, обука на администрацијата за подготовка на акциски планови кои произлегуваат од законите и соработка и вмрежување со невладините организации.

За втората цел **“поддршка на развојот на мали и средни претпријатија (МСП)”** се планира да се превземат следниве активности: формирање на бизнис инкубатор на локално ниво, изработка на база на податоци на МСП во општината, реализација на програма за промоција на секторот на МСП и запознавање со кредитни линии, помош при регистрацијата на нови и легализација на постоечки бизниси, поддршка во процесот на градење на стратегијата и менаџментот на локалните бизниси, промоција на активните мерки за самовработување и потребата од редовно регистрирање на невработените во Агенцијата за вработување, поддршка и обука на жени претприемачи и промоција и поддршка за воведување на ХАСАП стандардот во производството и продажбата на храна.

За третата цел **“подобрување на бизнис опкружувањето”** се планира овозможување на стимулативни фискални мерки за претприемачи и бизниси, и иницирање и приклучување кон настани за вмрежување и соработка помеѓу бизнисите, и на национално и на меѓународно ниво.

За четвртата цел **“привлекување на инвестиции”** ќе се направат напори да има што повеќе промотивни настани и активности за привлекување на инвестиции на ниво на општина и во индустриската зона која е планирано да се гради.

За петтата цел **“поттикнување на земјоделството”** се планира испитување на можностите за развој на земјоделството (квалитет на почва, квалитет на вода за наводнување, ископување бунари, ниво на загадување), информирање на граѓаните за можности за финансирање и развој на земјоделството и обучување на земјоделците за новите модели за обработка на почвата.

За шесттата цел **“зголемување на вработувањето”** ќе се идентификуваат сите невработени лица (активни, неактивни) по пол, старост, образование и вештини, можностите за вработување на ниво на општина и на ниво на град Скопје, ќе се искористуваат можностите од активните мерки за обука и вработување кај познат работодавач, ќе се обучи населението за стручни вештини според побарувањето на пазарот на труд и ќе се промовираат придобивките од редовното пријавување на граѓаните како невработени во Агенцијата за вработување.

SWOT анализа

Стратешка цел I	Одржлив економски развој
Јаки страни	Близина и пристапност до централното градско подрачје, државните институции, автопатот и границата со Косово и Србија Голем број на работоспособно население Изработен локален акциски план за вработување во општина Шуто Оризари Развиен сектор на трговија на големо и мало Постоење на банка и пошта
Слаби страни	Непостоење на сектор за локален економски развој во општината Недостаток на човечки ресурси и вештини во општинската администрација за подготовка и имплементација на развојни планови и проекти Лоша пристапност до општинската зграда за лица со хендикеп Голем процент на невработеност и ниско образование и неквалификуван кадар Непостоење на индустриска зона Неразвиени стратешки документи и акциски планови на ниво на општина за институционална поддршка на развојот на МСП Непознавање на процедурите за регистрација на претпријатијата од страна на локалното население Нередовно пријавување на невработените во Агенцијата за вработување со што не се квалификуваат за користење на активните мерки за вработување на Владата на Р.Македонија Неформална трговија – нема фискализација Не применување на стандардите за производство и продажба на храна Недоволно искористување на земјоделските површини заради загаденост на истите и неразвиени начини за наводнување
Можности	Подобрување на меѓуопштинска, национална и меѓународна соработка Искористување на потенцијалите на студентите Користење на донаторски програми наменети за Ромите како крајни корисници Пристап до фондовите на ЕУ преку регионална соработка Воведување на пракса кај граѓаните за плаќање на локалните даноци Можности за подигање на свесноста кај граѓаните за неопходноста од вклучување, особено на жената, во економскиот и социјалниот живот на заедницата Можности за искористување на активните мерки на Владата за вработување Децентрализација и нови надлежности на општината
Закани	Неповолни кредитни линии Несоодветни закони за вработување

Стратегиска цел 1. Одржлив економски развој					
Конкретна цел 1.1. Подобрување на квалитетот на услугите на јавната администрација					
Активност	Показатели	Период на реализација	Одговорен	Будет во МКД	
1.1.1. Обуки за континуирана едукација на вработените и развој на специфични вештини врз основа на индивидуален план за едукација	15 спроведени обуки 40 индивидуални планови	2014-2020	Општината	700.000	
1.1.2. Вработување на нови лица според потребите во систематизацијата на работните места на општината	25 нови вработени	2015-2020	Општината	32.400.000	
1.1.3. Зголемување на бројот на вработени жени во администрацијата	10 нови вработени	2015-2020	Општината	Овие вработувања се предвидени во активност 1.1.2	
1.1.4. Формирање на сектор за локален економски развој	Формиран сектор за локален економски развој	2014-2016	Општината	Овие вработувања се предвидени во активност 1.1.2	
1.1.5. Обука на тим за подготовка на предлог проекти за обезбедување на средства од различни фондови	4 спроведени обуки за 10 лица	2014-2017	Општината	400.000	
1.1.6. Воведување на ISO 9001 (стандард за квалитет на процеси)	Воведен стандард ISO 9001	2014-2016	Општината	350.000	
1.1.7. Достапност на информации преку веб-страница на општината и РИЦ (Ромски информативни центри)	Ажурирана веб-страница на општината Број на лица кои се обратиле до РИЦ	2014-2020	Општината, МТСП	Дел од тековните активности на вработените во одговорните институции	
1.1.8. Пристапни рампи за лица со хендикеп до општинската зграда	1 направена рампа	2014-2016	Општината	600.000	
1.1.9. Обука на администрацијата за подготовка на акциски планови кои произлегуваат од законите	12 спроведени обуки	2015-2020	Општината	1.200.000	
1.1.10. Соработка и вмрежување во невладините организации	7 тркалезни маси со невладиниот сектор за прашања поврзани со стратешките цели на општината	2014-2020	Општината	1.400.000	

Стратешка цел 1. Одржлив економски развој					
Конкретна цел 1.2. Поддршка на развојот на мали и средни претпријатија (МСП)					
Активност	Показатели	Период на реализација	Одговорен	Будет во МКД	
1.2.1. Формирање на бизнис инкубатор на локално ниво и изработка на база на податоци на МСП во општината	Формиран бизнис инкубатор	2014-2016	Општината	800.000	
1.2.2. Изработка на база на податоци на МСП во општината	Изработена база на податоци на МСП во општината	2014-2016	Општината	1.000.000	
1.2.3. Програма за промоција на секторот на МСП, и запознавање со кредитни линии	Изработена програма за промоција на секторот на МСП 1000 брошури 5 промотивни настани	2014-2017	Општината	500.000	
1.2.4. Помош при регистрацијата на нови и легализација на постоечки бизниси	100 регистрирани бизниси	2014-2020	Општината	Овие трошоци се предвидени во активност 1.2.1	
1.2.5. Поддршка во процесот на градење на стратегијата и менаџментот на локалните бизниси	50 стратешки документи	2014-2020	Општината	1.500.000	
1.2.6. Промоција на активните мерки за самовработување и за потребата од редовно регистрирање на невработените во Агенцијата за вработување	5 промотивни настани 1000 брошури	2014-2020	Општината, АВРМ	300.000	
1.2.7. Поддршка и обука на жени претприемачи	4 спроведени обуки за минимум 40 жени	2014-2020	Општината, АВРМ	400.000	
1.2.8. Промоција и поддршка за воведување на ХАСАП стандардот во производството и продажбата на храна	4 промотивни настани	2014-2017	Општината	240.000	

Стратешка цел 1. Одржлив економски развој			
Конкретна цел 1.3. Подобрување на бизнис опкружувањето			
Активност	Показатели	Период на реализација	Одговорен Будет во МКД
1.3.1. Стимулативни фискални мерки за претприемачи и бизниси	Усвоена програма и критериуми за стимулативни фискални мерки	2014-2020	Општината 550.000
1.3.2. Иницирање и приклучување кон настани за вмрежување и соработка помеѓу бизнисите, и на национално и на меѓународно ниво	10 организирани настани и учества на настани	2014-2020	Општината 1.200.000

48

Стратешка цел 1. Одржлив економски развој			
Конкретна цел 1.4. Привлекување на инвестиции			
Активност	Показатели	Период на реализација	Одговорен Будет во МКД
1.4.1. Промотивни активности за привлекување на инвестиции на ниво на општина	5 промотивни настани	2014-2020	Општината 200.000
1.4.2. Промотивни активности за привлекување на инвестиции во индустриската зона која е планирана да се гради	5 промотивни настани	2016-2020	Општината 200.000

Стратешка цел 1. Одржлив економски развој			
Конкретна цел 1.5. Поттикнување на земјоделците			
Активност	Показатели	Период на реализација	Одговорен Будет во МКД
1.5.1. Испитување на можности за развој на земјоделците (квалитет на почва, квалитет на вода за наводнување, ископување бунари, ниво на загадување)	Направена физибилити студија за можности за развој на земјоделците	2014-2015	Општината, Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство 2.100.000
1.5.2. Информирање на граѓаните за можности за финансирање и развој на земјоделците	4 промотивни настани	2015-2020	Општината, Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство 200.000
1.5.3. Обучување на земјоделците за новите модели за обработка на почвата	2 спроведени обуки на минимум 30 лица	2015-2020	Општината, Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство 300.000

49

Стратешка цел 1. Одржлив економски развој				
Конкретна цел 1.6. Зголемување на вработувањето				
Активност	Показатели	Период на реализација	Одговорен	Буџет во МКД
1.6.1. Идентификување на сите невработени лица (активни, неактивни) по пол, старост, образование и вештини	Изработена студија за идентификување на сите невработени лица	2014-2015	Општината	1.300.000
1.6.2. Идентификување на можности за вработување на ниво на општина и на ниво на град Скопје, и искористување на можностите од активните мерки за обука и вработување кај познат работодавач	20 промотивни настани	2014-2020	Општината, АВРМ	800.000
1.6.3. Обуки на населението за стручни вештини според побарувањето на пазарот на труд	10 спроведени обуки на минимум 100 луѓе	2014-2020	Општината	3.000.000
1.6.4. Промоција на придобивките од редовното пријавување на граѓаните како невработени во Агенцијата за вработување	10 промотивни настани	2014-2020	Општината, АВРМ, МТСП	300.000

2. Подобрување на квалитетот на живеење преку образование, здравствена и социјална заштита, култура и спорт

По направената SWOT анализа за целта подобрување на квалитетот на живеење преку образование, здравствена и социјална заштита, култура и спорт, детектирани се различни проблеми, но воедно и начини за нивно надминување.

Поставени се пет (5) конкретни цели:

1. Подобрување на квалитетот на предшколското, основното и средното стручно образование
2. Подобрување на здравствената заштита
3. Подобрување на социјалната заштита
4. Проширен обем со културна содржина
5. Подобрување на условите за спорт и рекреација

За првата конкретна цел **“подобрување на квалитетот на предшколското, основното и средното стручно образование”** за овозможување на можности на сите деца и младинци во општина Шуто Оризари ќе се направи напор да се реализираат следниве активности: изградба на дополнителна градинка, менување на азбестниот покрив на ОУ “Браќа Рамиз и Хамид”, изградба на дополнително основно училиште за да може да се воведо целодневна настава, обезбедување на превоз за децата од подалечните населби до училиштата, истражување за бројот на деца кои не се опфатени во школскиот систем и кои немаат никакви документи, изработка на програма за основно образование за деца во поодмината возраст и нивно згрижување, креирање на програми за преквалификација/доедукација на возрасни, надградба на наставниците преку семинари, обуки и слично, вработување на психолог, педагог, дефектолог и социјален работник во основните училишта, вработување на општ лекар и стоматолог во училиштата и поддршка на центарот за деца на улица.

За втората конкретна цел **“подобрување на здравствената заштита”** се предвидува формирање на дополнителни тимови за ноќна смена во здравствениот дом, информирање на граѓаните за работењето на ноќната служба во здравствениот дом, отворање на гинеколошка амбуланта, набавка на современа медицинска опрема, обезбедување на возило за итна помош, доедукација на медицинскиот тим преку обуки и семинари, обука на медицинскиот тим за културолошките карактеристики на локалното население, формирање на мобилен тим за приближување на лекарот до пациентот - набавка на возило и потребна медицинска опрема за теренска работа, и подигнување на свеста кај граѓаните за хигиено-здравствените навик.

За третата конкретна цел **“подобрување на социјалната заштита”** ќе се спроведат следните активности: анализа за реалниот број на лица под ризик кои имаат потреба од оброк и причините за тоа, соодветни програми/советувалишта за фамилиите кои примаат социјална помош, сервиси за планирање на семејството и семејно советување, програма за искоренување на малолетничките бракови, подготовка на стратегија за детски развој и заштита на децата од злоупотреба, подигање на свеста против семејното насилство и злоупотреба на жените и децата, акциски планови за социјално вклучување на различни категории маргинализирани граѓани како алкохоличари и повратници од затвор, проширување и реновирање на народната кујна, дополнително вработување на лица во народната кујна, истражување за потребата од изградба на дом за стари лица и според тоа изградба на истиот, анализа на потребата за домување на лица под социјален ризик и изградба на домови за овие лица.

За четвртата конкретна цел **“проширен обем со културна содржина”** ќе се спроведат следниве активности: изградба на дом на културата, изградба и опремување на библиотека, зголемување на културните содржини и одржување на повеќе културни манифестации.

За петтата конкретна цел **“подобрување на условите за спорт и рекреација”** ќе се направи напор за изградба на нови спортски терени, санација на постоечките игралишта и терени во училиштата, и организација и одржување на повеќе спортски натпревари од различни спортски дисциплини.

SWOT анализа

Стратешка цел 2	Подобрување на квалитетот на живеење преку образование, здравствена и социјална заштита, култура и спорт
Јаки страни	<ol style="list-style-type: none"> 1. Две основни училишта кои ги опфаќаат децата по број 2. Средно училиште (стартува од септември 2014) 3. Поликлиника и приватни амбуланти 4. Планирање на семејството кај помладите брачни двојки 5. Институционално задоволени религиски обреди 6. Фолклорни ансамбли кои ги опфаќаат и девојчињата и момчињата 7. Боксерски клуб
Слаби страни	<ol style="list-style-type: none"> 1. Висока стапка на морталитет и краток животен век на населението како последица на квалитетот на живот 2. Зголемен број на болести како последица на хигиено-здравствените навики и лош квалитет на храна 3. Потребна од уште една градинка 4. Основното училиште “Браќа Рамиз и Хамид” има азбестен кров 5. Потребна од дополнително основно училиште (постоечките училишта одржуваат настава во три смени за да овозможат образование на сите деца) 6. Непостоење на програма за образование на деца во поодмината возраст кои не можат да се приклучат во редовното образование 7. Висок процент на необразовано и неквалификувано население 8. Непоседување на лични документи за идентификација, особено кај децата 9. Оддалеченост од повеќе од 1км на дел од учениците до училиштата и непостоење на јавен превоз за истите лесно да посетуваат настава 10. Потребна од психолог, педагог, дефектолог и социјален работник во училиштата 11. Потребна од општ лекар и стоматолог во рамките на училиштата 12. Непостоење на сервиси за семејно советување и планирање на семејството 13. Немање на матична служба за склучување на бракови 14. Недостаток на тимови кои ја покриваат дежурната служба во амбулантата, и неинформираност на населението за работењето на истата 15. Немање стручен медицински персонал кој ќе ги задоволи потребите во примарната здравствена заштита 16. Несензибилизираност на стручниот медицински персонал за културолошките навики на населението 17. Нема гинеколошка амбуланта 18. Во Центарот за ментално здравје нема вработено Роми кои би го олесниле тестирањето на ромските деца на ромски јазик 19. Нема културен дом и библиотека 20. Несоодветни услови и капацитети за спортски активности на децата и младите
Можности	<ol style="list-style-type: none"> 1. Можности за користење на средства од централната власт и донаторски програми наменети за Ромите како крајни корисници 2. Децентрализација и нови надлежности на општината 3. Можности за подигање на свесноста кај граѓаните за неопходноста од вклучување, особено на жената, во економскиот и социјалниот живот на заедницата
Закани	<ol style="list-style-type: none"> 1. Несоодветни закони за здравствено осигурување 2. Несоодветни закони за социјална заштита

Акциски план

Стратешка цел 2. Подобрување на квалитетот на живеење преку образование, здравствена и социјална заштита, култура и спорт					
Конкретна цел 2.1. Подобрување на квалитетот на предшколското, основното и средното стручно образование					
Активност	Показатели	Период на реализација	Одговорен	Буџет во МКД	
2.1.1. Изградба на дополнителна градинка	План за градба Дозвола за градба Изградена градинка	2014 - 2019	Општината, МТСП	Според изработениот план	
2.1.2. Менување на азбестниот покрив на ОУ “Браќа Рамиз и Хамид”	План за менување на покривот Променет покрив	2014-2017	Општината, МОН	Според изработениот план	
2.1.3. Изградба на дополнително основно училиште за да може да се воведат целодневна настава	План за градба Дозвола за градба Изградено училиште	2014-2019	Општината, МОН	Според изработениот план	
2.1.4. Обезбедување на превоз за децата од подалечните населби до училиштата	Договор за превоз	2014-2020	Општината, МОН	600.000	
2.1.5. Истражување за бројот на деца кои не се опфатени во школскиот систем и кои немаат никакви документи	Направено истражување	2014-2015	Општината, МТСП	300.000	
2.1.6. Изработка на програма за основно образование за деца во поодмината возраст	Изработена програма	2014-2015	Општината, МОН	300.000	
2.1.7. Креирање на програма за преквалификација/досудување на возрасни	Изработена програма	2014-2020	Општината	300.000	
2.1.8. Наградба на наставниците преку семинари и обуки	10 реализирани обуки	2014-2020	Општината, МОН	1.000.000	
2.1.9. Вработување на психолог, педагог, дефектолог и социјален работник во основните училишта со цел следење на психофизичкиот развој на децата и намалување на изостаноците на учениците	Вработени по 4 лица (стручен тим) во двете основни училишта	2014-2020	Општината, МОН	Според добиените наменски дотации	
2.1.10. Вработување на општ лекар и стоматолог во училиштата	Вработени по 2 лица (медицински тим) во двете основни училишта	2014-2020	Општината, Министерството за здравство	Според добиените наменски дотации	
2.1.11. Континуирана институционална поддршка на центарот за деца на улица	Меморандум и договор за финансиска поддршка помеѓу центарот, општината и МТСП Број на згрижени деца	2014-2020	Општината, МТСП	Според меморандумот и договорот	

Стратешка цел 2. Подобрување на квалитетот на живеење преку образование, здравствена и социјална заштита, култура и спорт

Конкретна цел 2.2. Подобрување на здравствената заштита				
Активност	Показатели	Период на реализација	Одговорен	Буџет во МКД
2.2.1. Формирање дополнителни тимови за нокна смена во здравствениот дом	Договор за концесија Формирани 2 дополнителни тимови	2014 - 2020	Општината, Министерството за здравство	Според договорот за концесија
2.2.2. Информирање на граѓаните за работењето на нокната служба во здравствениот дом	1000 флаери	2014-2020	Општината	30.000
2.2.3. Отворање на гинеколошка амбуланта	Отворена гинеколошка амбуланта	2014-2016	Општината, Министерството за здравство	Според добиените наменски дотации
2.2.4. Набавка на современа медицинска опрема	Набавена опрема според потребите	2014-2017	Општината, Министерството за здравство	Според добиените наменски дотации
2.2.5. Обезбедување возило за итна помош	Набавено возило	2014-2015	Општината, Министерството за здравство	Според добиените наменски дотации
2.2.6. Доедукација на медицинскиот тим преку обуки и семинари	10 спроведени обуки 10 посетени семинари	2014-2020	Општината, Министерството за здравство	500.000
2.2.7. Обука на медицинскиот тим за културолошките карактеристики на локалното население	2 спроведени обуки	2014-2015	Општината	100.000
2.2.8. Формирање на мобилен тим за приближување на лекарот до пациентот – набавка на возило и потребна медицинска опрема за теренска работа	2 формирани тимови Набавено возило Обезбедена медицинска опрема за теренска работа	2014-2016	Општината, Министерството за здравство	Според добиените наменски дотации
2.2.9. Подигнување на свеста кај граѓаните за хитиено-здравствени навики	35 промотивно-едукативни настани 5000 флаери	2014-2020	Општината, Министерството за здравство	630.000

Стратешка цел 2. Подобрување на квалитетот на живеење преку образование, здравствена и социјална заштита, култура и спорт

Конкретна цел 2.3. Подобрување на социјалната заштита				
Активност	Показатели	Период на реализација	Одговорен	Буџет во МКД
2.3.1. Анализа/ истражување за реалниот број на лица под ризик кои имаат потреба од оброк и причините за тоа	Направено истражување	2014 - 2015	Општината, ЦСР	300.000
2.3.2. Соодветни програми/ советувањата за фамилиите кои примаат социјална помош	Изработена програма Отворено советувањето	2015-2020	Општината, ЦСР	Според изработената програма
2.3.3. Сервиси за планирање на семејството и семејно советување	Изработена програма Отворено семејно советувањето	2015-2020	Општината, ЦСР	Според изработената програма
2.3.4. Програма за искоренување на малолетничките бракови	Изработена програма	2014-2015	Општината, ЦСР	Дел од тековните активности на вработените во одговорните институции
2.3.5. Подготовка на стратегија за детски развој и заштита на децата од злоупотреба	Изработена стратегија	2014-2016	Општината, МТСП	1.000.000
2.3.6. Подигање на свеста против семејното насилство и злоупотреба на жените и децата	20 промотивно-едукативни настани	2014-2020	Општината, МТСП	1.000.000
2.3.7. Акциски планови за социјално вклучување на различни категории маргинализирани граѓани, како алкохоличари и повратници од затвор	Изработени 5 акциски планови	2014-2016	Општината, МТСП	300.000
2.3.8. Проширување и реновирање на народната кујна	Изработен план за проширување и реновирање Проширување и реновирање според планот	2014-2018	Општината, МТСП	Според изработениот план
2.3.9. Дополнително вработување на лица во народната кујна	2 нови вработени	2014-2020	Општината, МТСП	Според добиените наменски дотации
2.3.10. Истражување за потребата од изградба на дом за стари лица	Направено истражување	2014-2015	Општината, МТСП	800.000
2.3.11. Изградба на дом за стари лица	План за градба Дозвола за градба Изграден дом	2015-2018	Општината, МТСП	Според планот за градба
2.3.12. Анализа на потребата за домување на лица под социјален ризик	Направена анализа	2014-2015	Општината, МТСП	800.000

2.3.13. Изградба на домови за лица под социјален ризик	План за градба Дозвола за градба Изградени домови	2015-2018	Општината, МТСП	Според планот за градба
Стратешка цел 2. Подобрување на квалитетот на живеење преку образование, здравствена и социјална заштита, култура и спорт				
Конкретна цел 2.4. Проширен обем со културна содржина				
Активност	Показатели	Период на реализација	Одговорен	Буџет во МКД
2.4.1. Изградба на дом на култура	План за градба Дозвола за градба Изграден и опремен дом на култура	2014-2018	Општината, Министерство за култура	Според планот за градба
2.4.2. Изградба и опремување на библиотека	План за градба Дозвола за градба Изградена и опремена библиотека	2014-2017	Општината, Министерство за култура	Според планот за градба
2.4.3. Одржување на културни манифестации	20 одржани културни настани	2014-2020	Општината, Министерство за култура	3.000.000

Стратешка цел 2. Подобрување на квалитетот на живеење преку образование, здравствена и социјална заштита, култура и спорт				
Конкретна цел 2.5. Подобрување на условите за спорт и рекреација				
Активност	Показатели	Период на реализација	Одговорен	Буџет во МКД
2.5.1. Изградба на спортски терени	План за градба Дозвола за градба Изградени и опремени спортски терени според планот за градба	2014-2020	Општината, Агенција за млади и спорт	Според планот за градба
2.5.2. Санирање на постоечките игралишта и терени во училиштата	План за санација Санирани игралишта и терени според планот	2014-2020	Општината, Агенција за млади и спорт	Според планот за санација
2.5.3. Организација и одржување на спортски натпревари	20 организирани натпревари	2014-2020	Општината, Агенција за млади и спорт	3.000.000

3. Подобрување на инфраструктура и заштита на животна средина

Подобрувањето на инфраструктурата и заштитата на животната средина е долгорочен развоен приоритет на општината Шуто Оризари.

Врз база на резултатите од SWOT анализата, за реализација на овој долгорочен приоритет се предвидени седум (7) конкретни цели:

1. Уредување и користење на просторот во склад со изготвената планско урбанистичка документација
2. Развиена и подобрена сообраќајна инфраструктура
3. Изградба на атмосферска канализација
4. Приклучување и подобрување на канализацијата за санитарни отпадни води
5. Подобрување на водоводната мрежа
6. Уредување и озеленување на јавните површини и заштита на животната средина
7. Управување со отпад и чистење на диви депонии

За првата конкретна цел **“уредување и користење на просторот во склад со изготвената планско урбанистичка документација”** ќе се направи обид за реализација на следниве активности: изработка на Детален урбанистички план, уредување на просторот според планска документација и поставување на урбана опрема, просторно планирање и уредување на индустриската зона и урбанизирање на пазарот во Шуто Оризари.

За втората конкретна цел **“развиена и подобрена сообраќајна инфраструктура”** општината ќе се залага за изградба на нови локални патишта, санација и одржување на постоечките локални патишта, изработка на план за поставување на тротоари и нивно поставување, поставување на патна сигнализација (пешачки премини, семафори, знаци и патокази) и набавка на возила за одржување на патиштата.

За третата конкретна цел **“изградба на атмосферска канализација”** ќе се изработи план за поставување на атмосферска канализација на патиштата и нејзино поставување според планот.

За четвртата конкретна цел **“приклучување и подобрување на канализацијата за санитарни отпадни води”** ќе се изградат пречистителни станици за комунални отпадни води и ќе се приклучи село Горно Оризари кон канализационата мрежа преку 13 краци.

За петтата конкретна цел **“подобрување на водоводната мрежа”** ќе се направи напор за поврзување кон градската водоводна мрежа на целокупното население и ќе се предложи замена на постоечките водоводни цевки.

За шестата конкретна цел **“уредување и озеленување на јавните површини и заштита на животната средина”** ќе се спроведат следните активности: изработка на план за зазеленување на јавни површини и негово спроведување, подигање на свеста на населението за заштита на животната средина и рециклирањето, подигање на свеста кај младите за придобивките од рециклирањето (екологија и бизнис информативни сесии), и промоција на мерките за субвенционирање на Владата на РМ за инсталирање на системи за користење на соларна енергија.

За седмата конкретна цел **“управување со отпад и чистење на диви депонии”** ќе се постават дополнителни контејнери според утврдените критични места во планот за управување со отпад, ќе се набават специјални камиони за собирање на губрива за редовно отстранување на комуналниот отпад од домаќинствата, ќе се изработи физибилити студија за претоварна станица за комунален отпад, и ќе се изврши одлагање на околу 57180м³ отпад од седумте диви депонии на територијата на општината.

SWOT анализа

Стратешка цел 3	Подобрување на инфраструктура и заштита на животна средина
Јаки страни	<ol style="list-style-type: none"> 1. Постојење на асфалтирани улици 2. Постојење на водоводна мрежа до поголемиот број домаќинства 3. Постојење на мрежа за канализација во урбаниот дел
Слаби страни	<ol style="list-style-type: none"> 1. Неразвиен детален урбанистички план 2. Слабо развиена инфраструктура, т.е. постоечките патишта се руинирани и без атмосферска канализација, фекална канализација нема целокупното население, целокупното население не е приклучено на водоводна мрежа а оние што се приклучени на азбестните цевки имаат проблем со притисокот на водата во лето, непоставена урбана опрема во општината 3. Непостојење на економска индустриска зона 4. Мал простор со зелени површини 5. Постојење на 7 диви депонии 6. Непостојење на свест кај локалното население за значењето на заштитата на животната средина 7. Некористење на сончеви колектори за топла вода и фотофолтаични панели за електрична енергија
Можности	<ol style="list-style-type: none"> 1. Можности за донесување на целосен детален урбанистички план на територијата на општината финансирано од централната власт, донатори и приватниот сектор 2. Можности за донесување на целосен ДУП за индустриската зона како база за привлекување на инвестиции и вработување на локалното население 3. Можности за финансирање на инфраструктурни зафати преку централната власт, донатори и приватниот сектор 4. Користење на донаторски програми наменети за Ромите како крајни корисници 5. Искористување на можностите за субвенционирање од Владата на РМ за инсталирање на системи за користење на соларна енергија 6. Децентрализација и нови надлежности на општината
Закани	<ol style="list-style-type: none"> 1. Недостаток од финансиска помош за донесување на ДУП 2. Недостаток од финансиска помош за инфраструктурни зафати

Акциски план

Стратешка цел 3. Подобрување на инфраструктура и заштита на животна средина					
Конкретна цел 3.1. Уредување и користење на просторот во склад со изготвената планско урбанистичка документација					
Активност	Показатели	Период на реализација	Одговорен	Буџет во МКД	
3.1.1. Изработка на Детален урбанистички план	Одлука на Советот на општина Изработен ДУП	2014-2016	Општината, Министерство за транспорт и врски	Според одлуката на Советот	
3.1.2. Уредување на просторот според планска документација и поставување на урбана опрема	Поставена урбана опрема според годишните програми	2014-2020	Општината, Министерство за транспорт и врски	Според годишните програми	
3.1.3. Просторно планирање и уредување на индустриска зона	План за просторно планирање и уредување на индустриската зона Поставена и уредена индустриска зона	2014-2020	Општината, Влада на РМ	Според планот за просторно планирање и уредување	
3.1.4. Урбанизирање на пазарот во Шуто Оризари	Изработен план за урбанизирање Спроведен план	2014-2017	Општината	Според изработениот план	

Стратешка цел 3. Подобрување на инфраструктура и заштита на животна средина				
Конкретна цел 3.2. Развиена и подобрена сообраќајна инфраструктура				
Активност	Показатели	Период на реализација	Одговорен	Буџет во МКД
3.2.1. Изградба на локални патишта	План за изградба на локални патишта Изградени локални патишта според планот	2014-2020	Општината, Министерство за транспорт и врски	Според планот за изградба на локални патишта
3.2.2. Санација и одржување на постоечките локални патишта	Годишни планови за санирање и одржување на локалните патишта Санирање и одржување на локалните патишта	2014-2020	Општината, Министерство за транспорт и врски	Според годишните планови за санирање и одржување на локалните патишта
3.2.3. Изработка на план за поставување тротоари и нивно поставување	Изработен план Поставени тротоари според планот	2014-2020	Општината, Министерство за транспорт и врски	Според планот за поставување тротоари
3.2.4. Поставување на сообраќајна сигнализација (пешачки премини, semaфори, знаци и патокази)	Изработен план за поставување на сообраќајна сигнализација според планот Поставена сообраќајна сигнализација според планот	2014-2020	Општината, Министерство за транспорт и врски	Според планот за поставување на сообраќајна сигнализација
3.2.5. Обезбедување на камиони за одржување на патигатата	1 камион за менување на улично осветлување 1 камион за миење на улиците и чистење на снег	2014-2020	Општината, Министерство за транспорт и врски	2.750.000

Стратешка цел 3. Подобрување на инфраструктура и заштита на животна средина				
Конкретна цел 3.3. Изградба на атмосферска канализација				
Активност	Показатели	Период на реализација	Одговорен	Буџет во МКД
3.3.1. Изработка на план за поставување на атмосферска канализација на патигатата	Одлука на Советот на општината Изработен план	2014-2015	Општината, ЈП Водовод и канализација	Според одлуката на Советот
3.3.2. Поставување на атмосферска канализација на патигатата според изработениот план	Поставена атмосферска канализација според планот	2015-2020	Општината, ЈП Водовод и канализација	Според изработениот план

Стратешка цел 3. Подобрување на инфраструктура и заштита на животна средина				
Конкретна цел 3.4. Приклучување и подобрување на канализацијата за санитарни отпадни води				
Активност	Показатели	Период на реализација	Одговорен	Буџет во МКД
3.4.1. Изградба на пречистителни станици за комунални отпадни води	Изработен план за поставување на пречистителни станици Изградени пречистителни станици според планот	2014-2018	Општината, ЈП Водовод и канализација	Според изработениот план
3.4.2. Поставување на фекална канализација на Крак 1, делница РШ-33 до приклучна шахта	Поставена фекална канализација на кракот	2014-2020	Општината, ЈП Водовод и канализација	3.600.000 (без ДДВ)
3.4.3. Поставување на фекална канализација на Крак 2, делница од РШ-34 до РШ-20	Поставена фекална канализација на кракот	2014-2020	Општината, ЈП Водовод и канализација	2.446.596 (без ДДВ)
3.4.4. Поставување на фекална канализација на Крак 3, делница од РШ-55 до РШ-50	Поставена фекална канализација на кракот	2014-2020	Општината, ЈП Водовод и канализација	331.100 (без ДДВ)
3.4.5. Поставување на фекална канализација на Крак 4, делница од РШ-58 до РШ-11	Поставена фекална канализација на кракот	2014-2020	Општината, ЈП Водовод и канализација	341.085 (без ДДВ)
3.4.6. Поставување на фекална канализација на Крак 5, делница од РШ-62 до РШ-61	Поставена фекална канализација на кракот	2014-2020	Општината, ЈП Водовод и канализација	334.294 (без ДДВ)
3.4.7. Поставување на фекална канализација на Крак 6, делница од РШ-65 до РШ-15	Поставена фекална канализација на кракот	2014-2020	Општината, ЈП Водовод и канализација	590.936 (без ДДВ)

3.4.8. Поставање на фекална канализација на Крак 7, делница од РШ-72 до РШ-33	Поставена фекална канализација на краток	2014-2020	Општината, ЈП Водовод и канализација	1.551.095 (без ДДВ)
3.4.9. Поставање на фекална канализација на Крак 8, делница од РШ-106 до РШ-82	Поставена фекална канализација на краток	2014-2020	Општината, ЈП Водовод и канализација	385.986 (без ДДВ)
3.4.10. Поставање на фекална канализација на Крак 9, делница од РШ-109 до РШ-86	Поставена фекална канализација на краток	2014-2020	Општината, ЈП Водовод и канализација	440.140 (без ДДВ)
3.4.11. Поставање на фекална канализација на Крак 10, делница од РШ-89 до РШ-75	Поставена фекална канализација на краток	2014-2020	Општината, ЈП Водовод и канализација	2.042.271 (без ДДВ)
3.4.12. Поставање на фекална канализација на Крак 11, делница од РШ-113 до РШ-25	Поставена фекална канализација на краток	2014-2020	Општината, ЈП Водовод и канализација	524.609 (без ДДВ)
3.4.13. Поставање на фекална канализација на Крак 12, делница од РШ-117 до РШ-114	Поставена фекална канализација на краток	2014-2020	Општината, ЈП Водовод и канализација	324.367 (без ДДВ)
3.4.14. Поставање на фекална канализација на Крак 13, делница од РШ-120 до РШ-30	Поставена фекална канализација на краток	2014-2020	Општината, ЈП Водовод и канализација	456.773 (без ДДВ)

Стратешка цел 3. Подобрување на инфраструктура и заштита на животна средина				
Конкретна цел 3.5. Подобрување на водоводната мрежа				
Активност	Показатели	Период на реализација	Одговорен	Буџет во МКД
3.5.1. Поврзување кон градска водоводна мрежа	План за поврзување кон градска водоводна мрежа Изведено поврзување	2014-2020	Општината, ЈП Водовод и канализација	Според изработениот план
3.5.2. Замена на постоечките водоводни цевки	План за замена на постоечките водоводни цевки Изведена замена според планот	2014-2020	Општината, ЈП Водовод и канализација	Според изработениот план

Стратешка цел 3. Подобрување на инфраструктура и заштита на животна средина				
Конкретна цел 3.6. Уредување и озеленување на јавните површини и заштита на животната средина				
Активност	Показатели	Период на реализација	Одговорен	Буџет во МКД
3.6.1. Зазеленување на јавни површини	Изработен план за зазеленување Реализиран план	2014-2020	Општината, Министерство за животна средина и просторно планирање	Според изработениот план
3.6.2. Подигање на свеста на населението за заштита на животна средина и рециклирање	20 промотивно-едукативни настани	2014-2020	Општината, Министерство за животна средина и просторно планирање	600.000
3.6.3. Подигање на свеста кај младите за придобивките од рециклирањето (екологија и бизнис информативни сесии)	20 промотивно-едукативни настани	2014-2020	Општината, Министерство за животна средина и просторно планирање	600.000
3.6.4. Промоција на мерките за субвенционирање на Владата на РМ за инсталирање на системи за користење на соларна енергија	10 промотивно-едукативни настани	2014-2020	Општината, Министерство за животна средина и просторно планирање	300.000
3.6.5. Реновирање на објектите на јавните установи за зголемување на енергетската ефикасност	Реализација на програмата за енергетска ефикасност	2014-2017	Општината, Министерство за животна средина и просторно планирање	23.809.549

Стратегиска цел 3. Подобрување на инфраструктура и заштита на животна средина					
Конкретна цел 3.7. Управување со отпад и чистење на диви депонији					
Активност	Показатели	Период на реализација	Одговорен	Буџет во МКД	
3.7.1. Поставување на дополнителни контејнери според утврдени критични места во планот за управување со отпад	Изработен план Набавени и поставени контејнери	2014-2020	Општината, Јавно комунално претпријатие	Според изработениот план	
3.7.2. Набавка на специјални камиони за собирање на ѓубрива, за редовно отстранување на комуналниот отпад од домаќинствата	Набавени 1 камион за собирање на ѓубрива, 1 среден камион и 5 мали камиони	2014-2020	Општината, Јавно комунално претпријатие	7.300.000	
3.7.3. Изградба на претоварна станица за комунален отпад	Изработена физибилити студија Поставена претоварна станица	2014-2020	Општината, Јавно комунално претпријатие	Според изработената студија	
3.7.4. Одлагање на 100м ³ отпад од депонија помеѓу улиците “Нов живог” и “Брсјачка буна”	Отстранет отпад во м ³	2014-2016	Општината, Јавно комунално претпријатие	90.000	
3.7.5. Одлагање на 5000м ³ отпад од депонија до завршетокот на улица “Брсјачка буна” и улица “Гарсија Лорка” северозападен дел	Отстранет отпад во м ³	2014-2016	Општината, Јавно комунално претпријатие	4.500.000	
3.7.6. Одлагање на 1000м ³ отпад од депонија покрај патот за с. Визбегово на излезот од населбата Шуто Оризари северен дел	Отстранет отпад во м ³	2014-2016	Општината, Јавно комунално претпријатие	900.000	
3.7.7. Одлагање на 1000м ³ отпад од депонија покрај патот за с. Горно Оризари на излезот од населбата Шуто Оризари североисточен дел	Отстранет отпад во м ³	2014-2016	Општината, Јавно комунално претпријатие	900.000	
3.7.8. Одлагање на 50000м ³ отпад од депонија на место “Коњски рид”	Отстранет отпад во м ³	2014-2016	Општината, Јавно комунално претпријатие	45.000.000	
3.7.9. Одлагање на 30м ³ отпад од депонија до улица “Нов живог” кај азилантски бараки	Отстранет отпад во м ³	2014-2016	Општината, Јавно комунално претпријатие	27.000	
3.7.10. Одлагање на 50м ³ отпад од депонија на аголот помеѓу улиците “Че Ге Вара” и “Мелничка”	Отстранет отпад во м ³	2014-2016	Општината, Јавно комунално претпријатие	45.000	

16. Користена литература

1. Локален акционен план за вработување на општина Шуто Оризари за периодот 2012-2015 година
2. Програма (ф) урбано планирање за 2014 година на општина Шуто Оризари, декември 2013
3. Програма за поставување на урбана опрема на територија на општина Шуто Оризари за 2014 година
4. Програма за енергетска ефикасност на општина Шуто Оризари за период 2014-2017, февруари 2014
5. Предлог програма за управување со отпад за 2014 година на општина Шуто Оризари
6. Предлог програма за спроведување на општи мерки за заштита на населението од заразни болести во 2014 година
7. Предлог програма (j) комунални дејности на општина Шуто Оризари за 2014 година, декември 2013
8. Проект за фекална канализација за село Горно Оризари, општина Шуто Оризари, март 2006 година, со извештај од стручна комисија на проектот, мај 2010 година
9. Извештај на граѓанското општество за имплементацијата на стратегијата за Ромите во Република Македонија и акционите планови за декадата во Македонија во 2012 година, Асоцијација Инсок - Иницијатива за социјална промена, 2013 година
10. Анализа: Помеѓу имплементација и реалност на Националната стратегија за инклузија на Ромите - Декада на Ромите 2005-2015, Хелсиншки комитет за човекови права на Република Македонија, 2014 година